

GAAL MÓZES
A BUJDOSÓ KIRÁLY

BUDAPEST, 1927
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

TARTALOM

A SZIGET TÜNDÉRE MEGSAJNÁLJA A BUJDOSÓ KIRÁLYT
A JÓSZÍVŰ KIRÁLY LEÁNYA
AZ ÉNEKMONDÓ ÉNEKET MOND A TRÓJAI FA-LÓRÓL
A BUJDOSÓ KIRÁLY ELMESÉLI HOSSZÚ BUJDOSÁSA TÖRTÉNETÉT
A SZELEK KIRÁLYÁNAK PALOTÁJÁBAN KIRKE BOSZORKÁNYNÁL
A BUJDOSÓ KIRÁLY ELBÚCSÚZIK VENDÉGLÁTÓ GAZDÁJÁTÓL, S HAZAMEGY
A KIRÁLY DISZNÓPÁSZTORA ÉS A RONGYOS KOLDUS
A BUJDOSÓ KIRÁLY TALÁLKOZIK FIÁVAL, ELÁRULJA NEKI, HOGY Ő AZ APJA
A BUJDOSÓ KIRÁLYT SAJÁT PALOTÁJÁBAN MEGCSÚFOLJÁK A GONOSZ VENDÉGEK
A BUJDOSÓ KIRÁLYT MEGISMERI ÖREG KUTYÁJA
A JÖVENDŐMONDÓ JÓSLATA
A BUJDOSÓ KIRÁLY MEGBÜNTETI A GONOSZ KÉRŐKET

A SZIGET TÜNDÉRE MEGSAJNÁLJA A BUJDOSÓ KIRÁLYT

A tenger partján ült s nézett a messze távolba. Csupa víz mindenütt s fölötte úszó felhők.

A bujdosó király nézte a vizet, nézte az úszó felhőket, aztán lehajtotta fejét a tenyerébe. Nagyon szomorú volt.

Hét esztendeje egyebet sem tesz, mint búsul és néz a messze távolba. Elkívánczik a szigetről, melynél szebb sehol a világon nincs. Nem kell neki a sziget tündérének a palotája, melynél fényesebb a világon nincsen.

A sziget tündére azt mondotta neki hét évvel ezelőtt:

- Bujdosó király, te nekem tetszel, mert szép vagy és erős vagy. Én téged nem engedlek innen haza. Te nem fogsz soha megöregedni, nem fogsz soha meghalni. Itt élünk ketten az én palotámban. Ne is akarj te soha innen elmenni. Ne gondolj hazádra, feleségedre, gyermekedre. Azok sem gondolnak reád. Azt hiszik, hogy rég elpusztultál. Nem is várnak haza téged.

Nagyon szép volt a sziget tündére, de azért a bujdosó király mindennap kiment a tenger partjára s nézett a messze távolba s kereste, hogy merre lehet az ő hazája. Gondolt a feleségére s nem tudta elhinni, hogy őt nem várja senki. Gondolt a fiára, aki csak egy esztendő volt, mikor ő elment a nagy háborúba s felült a karcsú hajóra. Most pedig húsz éves lehet, még annál is több.

És egy szép nyári napon, amint éppen a fiára gondolt s a tenger partján ülve nézett a távolba: hát vékony füstoszlopot látott valahol messze...

Mintha az ő palotájának a kéményéből szállott volna fel, mintha hivogatta volna őt:

- Gyere haza, bujdosó király, mert a te palotádban várnak téged. Vár a feleséged, vár szép nagy fiad, vár öreg édesapád, aki nem akar meghalni, míg újra meg nem látott téged...

Erre a bujdosó király nem tudta, mi történt vele, csak odakapott mind a két kezével a szeméhez. A két szeméből megeredt a meleg könny forrása és mind hulltak alá kövér cseppekben az arcán. A szíve pedig összeszorult, úgy, hogy beszélni sem tudott.

Hát éppen akkor jelent meg előtte a szigetnek csodaszép tündére. Leült melléje és kérdezte tőle:

- Miért sírsz? Ki bántott téged?

A bujdosó király reámutatott a távolból látszó vékony füstszalagra, de nem szólt semmit.

- Értelek. Megint hazádra gondoltál. Ne sírj! Látom, hogy téged sem a csodaszép sziget, sem a tündéri palota nem tud itt marasztalni. Én sem tudlak, az örök ifjúság sem csábít. Neked a kis füst, amely kéklík a távolban, többet ér, mint mi. Hát azt mondom, hogy ne sírj, mert én meg foglak vigasztalni.

A bujdosó király reá nézett a ragyogó arcú tündérre. Várta, hogy mivel fogja őt megvigasztalni.

- Adok neked ezüstnyelű fejszét s megengedem, hogy készíts magadnak egy derék tutajt. Többé nem tartóztatlak. Jobban szereted a hazádat, mint az én tündérszigetemet. Inkább kell neked a tenger sós vize és a haragos szél zúgása, mint az én tündérpalotám minden cifrasága. Inkább szereted feleségedet és fiadat, mint engemet...

Erre a tündér is szomorúan lehajtotta a fejét, de a bujdosó király megszólalt:

- Tiéd az örökkévalóság, enyém csak a rövid emberi élet. Apám ma-holnap lehúnyja örökre szemét és engem szeretne még látni... Ne haragudjál reám, szép tündérkirályné, hanem bocsáss haza! Add ide a fejszét s most mindjárt hozzáfogok a tutajcsináláshoz.

- Értesz-e hozzá?

- Ha nem értenék is, meg tudom csinálni, mert a szívem hajt haza.

Mikor pedig ezt mondotta, már nem hullott szeméből a könny, hanem csillogott, mint a harmat gyöngye a napsugárban.

A tündér átadta neki az ezüstnyelű fejszét s visszament szomorúan a csodaszép palotába.

A bujdosó király szívéhez szorította az ezüstnyelű fejszét és így szólott hozzá:

- Fejszém, drága fejszém, te adj nekem szárnyat, mint a madaraknak ad a jó Isten. Szárnyával repül a madár fészkére, tutajjal repüljek én is elhagyott fészkembe! Fejszém, drága fejszém, tudd meg, hogy húsz évvel ezelőtt indultam el az én hazámból s azóta bujdosom a világ minden részében! Hej, be sokszor akartam visszatérni, de valami haragos tündér sziklához verte hajómat, kidobott engem idegen ország partjára. Fejszém, édes fejszém, te adj nekem szárnyat, mint a jó Isten adott a repülő madárnak!

És a bujdosó király izmos kezében megvillant a fejsze, döngve csapott le a fa sudarára. Recsegett-ropogott a fa, megdőlt, lezuhant a földre, egyik fa a másik után. A tündérsziget legszebb, legmagasabb fáin ott heverték a földön.

Az ezüstnyelű fejsze éles volt, a bujdosó király karjában rettenetes erő lakozott.

Csak a tündér nem mozdult ki a csodaszép palotából. Még a fülét is bedugta, hogy ne hallja az ezüstnyelű fejszének a kopácsolását. Minden fejszecsapás mintha a szép tündér szívét érte volna.

- Elmegy a bujdosó király!... Hazamegy a bujdosó király!...

És a tutaj elkészült csodálatos gyorsan. Ember azt el sem tudná képzelni, hogy honnan vette az erőt ehhez a munkához a bujdosó király, miért nem fáradt ki. Mert nem kívánta az álom édességét?

Valami hajtotta belülről. A hazavágyakozás. Ennél nagyobb erő kevés van a világon.

Mikor aztán a nagy szálfákból elkészült a pompás tutaj, középen állott a magas árboc, volt a tutajnak kormányrúdjá is. A bujdosó király ügyes keze mindenhez értett, mert haza akart jutni.

A tündér szolgálóleányai eljöttek a palotából. Kétfülű, nagy kosarakban ételt hoztak: pompás kenyereket, ízes gyümölcsöt, mindenfajta, ami csak termett a tündérszigeten. Hoztak két nagy tömlőt. Az egyikben vörösbor volt, a másikban pompás ívóvíz. A tündér kedveskedett vele a bujdosó királynak, mert nagyon szerette s nem akarta, hogy útközben megéhezzék vagy megszomjazzék.

Azután elbúcsúztak egymástól. A bujdosó király így szólott a csodaszép tündérkirályleányhoz:

- Köszönöm hozzád való jószágodat. Hét évig gondoskodtál rólam, kedvesen fogadtál, mikor a tenger haragos királya összetörte derék hajóimat s engem a sziget partjára segített egy irgalmas szívű tündér, mert nem akarta, hogy a sós tenger elnyeljen, mint szerencsétlen társaimat, akik még megmaradtak a nagy háborúból. Ne haragudjál reám, hogy nem maradhatok itt ezen

a tündérszigeten Veled. Mit érne az én ittmaradásom neked? Hiszen úgysem tudnék egyebet tenni, mint sírni és sóhajtozni az én szép hazám, jó feleségem, öreg édesapám és fiam után.

Ezt mondotta a bujdosó király és megsimogatta a szép tündérkirályné kezét. A tündérkirályné pedig ráborult a bujdosó király vállára s úgy búcsúzott tőle.

Azután selyemkendőjét levette a válláról s odaadta a bujdosó királynak.

- Itt van ez a kendő! Vidd ezt magaddal s ha a tenger haragos királya ismét reád uszítja a szeleket s összetöri hajódat, ebbe a kendőbe burkolózzál s ne félj a tenger sós vizétől. Ez a kendő meg fog téged oltalmazni. Ha pedig hazaérkezel s azoknak, akik otthon várnak reád, elmeséled bujdosásod sok szomorúságát: gondold reám vissza örömmel.

A tutajt rábocsátotta a bujdosó király a tenger hátára, maga is ráugrott a partról s a szél belekapott a vitorla szárnyába s hajtotta a tutajt, hajtotta. Ki tudja merre, ki tudja meddig fogja hajtani? Hazaérkezik-e szerencsésen? A bujdosó király szeme egyszer sem pillantott vissza. A tündérsziget hamar eltűnt s a parton ott állott lobogó selyemhajával a szomorú tündér.

A tutaj tovasiklott a sós tenger tükrén, vitte a bujdosó királyt éjjel-nappal. Mindig csak vitte. Ha megéhezett, elővette útravalóját, mellyel a sziget tündére kedveskedett neki. Az étel erőt adott, a víz elűzte szomját, a vörösbor feltüzeltette további reménységre, hogy hazaérkezik s meglátja azokat, akik olyan kedvesek neki.

Haj, de a tizennyolcadik napon a tenger haragos királya, aki éppen akkor érkezett vissza tenger-néző hosszú útjáról, megpillantotta a tutajt s megismerte rajta a vakmerő bujdosó királyt.

- Vajjon ki engedte meg neki, hogy elszökjék a tündérszigetről? Mit keres megint az én tengeremen ez a vakmerő ember? Nem tudja, hogy én haragszom reá, én, a tengerek félelmes ura! Nem fogom tűrni, hogy nyomorult tutájával békességben úszkáljon a tenger hátán!

Nosza belecsapott háromágú nagy szigonyával a tenger habjai közé s ordított a szeleknek:

- Hát elaludtatok a barlangban? Vagy megkötözött valaki titeket? Bujjatok elő azonnal s korbácsoljátok meg az én tengerem hátát! Borzoljátok fel, hogy tornyos legyen; hegy és völgy támadjon a tenger tükrén. A hegy emelje fel a hitvány tutajt, a völgy tássa ki torkát s nyelje el a tutajt a bujdosó királlyal együtt, hogy soha meg ne lássa hazáját, mert tudja meg, hogy én haragszom reá, én, a tengerek mérges királya!

Irtózatossá ordítás volt ez! A vízimadarak megriadtak, vijjogtak és ide-oda tétova röpdöstek. A szelek kitódultak a mély barlangból s nekirohantak a tengernek. Füttyültek, sivítottak s a tenger keble megrendült. Haragos tajték verte ki a tengernek szép, síma ábrázatát.

A bujdosó király ott állott a kormány rúdja mellett s merően nézett előre, mindig csak előre.

Szíve reszketett, de nem a rémülettől. A tutaj táncolt a hullámok tetején, sós víz elöntötte, aztán újra kibukkant a vízből s rajta állott a bujdosó király. Rendületlenül, bizakodón.

- Haza fogok érkezni!... Haza! Sivítsatok szelek, nem félek tőletek!

Mikor pedig a tenger haragos királya összetörte a tutajt, a bujdosó király ledobta testéről a ruhát, beleburkolózott a tündér selyemkendőjébe s izmos két karjával szelte a tenger habjait, úszott előre, haza!... Csak haza!...

Csodaereje volt a kendőnek, a bujdosó király nem merült el a sós vízben. Védte a selyemkendő.

A tenger haragos királya megint rácsapott háromágú szigonyával a tenger vizére s akkor a hullámok még magasabbra csaptak fel, csaknem a felhőig. Felragadták a bujdosó királyt is, felragadták s aztán kidobták a partra... otthagyták a parton. Eszméletlenül feküdt a hideg szikla hátán, lefoslott róla a selyemkendő is.

A JÓSZÍVŰ KIRÁLY LEÁNYA

Abban az országban, melynek földjére a bujdosó királyt a hullámok kivetették: Jószívű király uralkodott. Békességes nép engedelmeskedett ebben a boldog országban Jószívű királynak. Több derék fia és egy csodaszép leánya volt Jószívű királynak.

No hát az a csodaszép királyleány azelőtt való nap, hogy a bujdosó király a partra vetődött, így szólott este az apjához:

- Holnap reggel a szolgálóleányokat kiviszem a folyóhoz, mert nagymosás lesz. Sok a szennyesruha a háznál. Közeledik a vasárnap s nem akarom, hogy édesapám meg a legényfiúk szennyes inget vegyenek fel. Nagy szégyen volna az reámnézve. Mindenki azt mondaná, hogy lusta vagyok, csak táncra meg mulatságra gondolok. A nagy szekérbe két erős öszvért fogunk be, felrakjuk a kádat, meg a csöbröket s a folyó vizében kimossuk, meg is sulykoljuk, a mezőn meg is szárítjuk a fehérműt.

- Jól teszitek, leányom - mondotta mosolyogva Jószívű király. - Pakolj fel kenyeret, szalonnát, almát, aszalt szilvát, ha megéheztek...

- Bizony viszünk egész rakás ennivalót. No meg a labdáról sem feledkezem meg...

- Csak nem akarjátok azt is megenni? - tréfált Jószívű király.

- Azt éppen nem, de ha végeztünk a mosással, míg a ruha szárad: vígan fogunk játszani a folyó partján.

Úgyis lett.

A királyleány korán reggel befogta a két erős öszvért a nagy szekérbe, felrakták a kádat és a csöbröket, meg a sok szennyes ruhát; aztán felkapaszkodtak a szolgálók is, a királyleány pedig hajtotta a két öszvért.

Akik velük szembe jöttek az úton, mind köszöntek a királyleánynak. Nagyon szerették ám, mert szorgalmas volt és mindenkihez volt egy-két jó szava.

Vígan folyt a mosás a folyó partján, délebed idejéig. Akkor letelepedtek s jóízűen falatoztak. Mikor pedig jóllaktak mind, kitergették a napos mezőre, a bokrok ágaira a ruhát, hogy megszáradjon.

Ekkor így szólott a királyleány:

- Hozzátok ide a szekérből a labdát. Játszani fogunk!

Tetszett ez a szolgálóleányoknak. Elkezdték ugrálni és tapsolni, mintha kis gyermekek lettek volna.

De akkora viháncolást, kacagást, futkározást vittek véghez a leányok, amint labdáztak, hogy az csuda.

Hanem egyszer csak akkorát talált a királyleány ütni a labdára, hogy az keresztül repült a folyón s a sűrű bokrok közé esett. Megijedtek a leányok, hogy most már mitévők legyenek. Melyik menjen át a folyón, hogy megkeresse és visszahozza a labdát. Vajjon nem nagyon mély-e a víz? Bezzeg, ha valami legény ember lett volna köztük, az bizony nem sokat törte volna azon a fejét, hanem már itt is volna a labda.

Hát csodák-csodája, bizony visszarepült a másik pillanatban a labda a folyó túlsó partjáról.

Ki dobta vissza?

Ahol a bokrok sűrűjéből egy férfiúnak a feje tűnt elő. Csupasz volt a nyaka, a melle, csapzott a haja, iszapos a válla.

A szolgálóleányok visítani kezdtek és elszaladtak ijedtükben, de bezzeg nem szaladt el a szép királyleány, ottmaradt bátran s megköszönte az idegen ember kedves figyelmét.

- Ne ijedj meg tőlem, szépséges leány, nem vagyok én félelmes idegen, csak szerencsétlen bujdosó, - így szólalt meg, de olyan szép, olyan csengő hangon, hogy minden szava édesen csilingelt.

- Nem is félek én tőled, te szegény idegen - válaszolta a királyleány. - Nekem is van három derék bátyám, no meg ott van az édesapám, ő is férfiú, hát én miért félnék tőlük s miért szaladnék el. Jere csak ide bátran, mert én nagyon sajnállak téged.

- Nem mehetek én a folyón át, mert a szélvihar letépte rólam a ruhát. Tutajomat összetörte, engem kidobott a tenger partjára. Onnan vánszorogtam a folyó partjára a sűrű bokrok közé, hogy elrejtőzzem. Nem is mehetek én addig emberek közé, amíg valamelyik jószívű teremtes nem ad egy-két ruhadarabot, hogy ne járjak meztelenül, mert az emberek kicsúfolnának, ha így látnának engem.

- Tudod mit, te szegény idegen, én most hazaszaladok s hozok neked ruhát. Jó? Aztán felöltözhöl, ahogy illendő is, átjössz a folyón, aztán adunk neked enni is. Van jó puha kenyérünk, szalonnánk, van almánk is, aszalt szilvánk is van. Hát ne búsulj! Köszönjük, hogy szabadbottad a labdát!

A bujdosó király visszahúzódott a sűrű bokrok közé, hogy ne rémítse meg iszapos vállával, csapzott hajával a szolgálóleányokat.

A tenger partjáról idevánszorgott, mikor eszmélete visszatért, itt a bokrok között lefeküdt s nehéz, mély álomba merült. Ebből a mély álomból riasztotta fel őt a labdázó leányok vidám kacagása, no meg a labda, amely éppen a fejére esett.

Jószívű király szép leánya hazafutott s a nagy ládából kivett egy lenvászonból készült, szépen hímzett inget, aztán finom, fehér posztóból való köpenyt, ez is hímzett volt és vakítóan tiszta. Sarut is vett ki onnan, mert volt ebben mindenféle, amire csak Jószívű királynak szüksége lehetett.

Nem szólott senkinek a palotában, hogy mit visz és kinek viszi. Nem is ért volna rá beszélni, mert nagyon sietett.

Így aztán a bujdosó király a folyó vizében szépen lemosta válláról az iszapot, hátáról a sósvíz lerakódását, felöltözött illendően s mikor így pompásan felöltözve kilépett a bokrok közül: a királyleány meg az összes szolgálóleányok elálmélkodtak, mert földi embernél szebb és dicsőségesebb volt.

Csak nézték, csak gyönyörködtek benne, de mondani nem merték, mert az nem illett volna.

A királyleány ekkor elővette a kosárból az ennivalót s nyájasan megkínálta:

- Ne vesd meg ezt az egyszerű eledelt, idegen, aki bizonyosan több vagy, mint amilyennek először látszottál. Nagyon szívesen adom, azt elhiheted.

- Elhiszem, te jóságos, te szépséges királyleány, - mondotta az idegen s nagyon hálásan nézett a királyleányra. - Azt is köszönöm, hogy fáradtál érettem s ruhát hoztál nekem. Bizony örvendhet az, aki másnak is adhat s még azt sem kérdezi meg, hogy ki az, akinek ad. Ez mutatja az ő jó szívét.

- Csak azt tudom, hogy szerencsétlen vagy, - mondotta a királyleány s nagyon elszomorodott - de azért ne búsulj, majd megvigasztal téged édesapám. Jószívű királynak nevezik őt s majd meglátod, hogy nem hiába nevezik így.

- Rajta leányok, szedjétek össze a ruhát, a kádat, a csöbröket s rakjuk fel hamar a szekérre. Most már ideje, hogy hazamenjünk.

A szolgálók frissen munkához láttak. Az idegen sem volt lusta, befogta az öszvéreket a szekérbe.

Ehhez is nagyon jól értett és nagyon szívesen tette, mert a királyleány jósága meghatotta szívét s eszébe jutott, hogy neki is van otthon hűséges felesége, aki éppen úgy gondoskodik mindenről s ilyen szorgalmas, ügyeskező, mint Jószívű királynak a leánya.

Mikor aztán el akartak indulni, így szólott a bujdosó királyhoz a leány:

- Mi most hazamegyünk, de neked nem szabad most velünk jönni. Te csak jer mindenütt utánunk. Különb is megtalálod apám házát, mert legnagyobb a városban s a kapuja is mindig nyitva van. Apám várni fog téged, mert én elmesélem neki, hogy eljön hozzánk egy idegen ember, aki nagyon szomorú. Majd meglátod, hogy emberségesen fogad téged. Bátyáim is örvideni fognak s az egész ház népe. Amit kérni akarsz tőle, csak kérd bátran. Még csak azt akarom neked mondani, hogy azért nem jöhetsz velünk, mert mit mondanának az emberek, ha téged, az idegent, velünk látnának a városba bejönni? Hát csak jere külön, az jobb lesz úgy. Aztán még azt is mondom, hogy előbb anyámhoz menj s vele beszélj, tudod?

A bujdosó király bólintott a fejével s elindult a város felé.

Az öszvéreket a királyleány hajtotta, a szolgálóleányok gyalog mentek a szekér után.

A bujdosó király mindjárt megismerte Jószívű király gyönyörű palotáját, mert az volt a legszebb és legeslegnagyobb a városban. Bement a kapun s a királynét kereste. Hát mindjárt beeresztették, pedig a királyné a szövőszék előtt ült és szorgalmasan dolgozott. A királyné is olyan szorgalmas volt, mint a leánya. A bujdosó királynak nem is kellett elmondani, hogy mit akar, mert a királyné már tudta.

- Te vagy az a szép és kedves idegen, akiről éppen az imént mesélt nekem a leányom. Isten hozott nálunk! Ül le abba az öreg karosszékre, mert úgy illik, hogy megbecsüljünk téged. Meglátszik rajtad, hogy előkelő ember vagy. Adunk neked szép köntöst is, azután beviszlek a nagy házba, ott vannak a király uram mellett az ország főemberei. Mondd el nekik bátran, mi volna a kérésed.

Szólott erre a bujdosó király:

- Áldott az olyan ház, ahol a vendéget szívesen és emberségesen fogadják s azt sem kérdezik tőle, hogy ki és mi.

Jószívű király felesége mosolygott. Jól esett neki ez a néhány szó.

- Hát meg is áldott minket az Isten, tudd meg, kedves idegen, mert van mindenünk bőven. Nem is éreznék hiányt semmiben. Derék öt fiúnk van, kettő már meg is házasodott, három még itthon van. No, meg a leányunkról nem is szólok, te is ismered őt. Ő is megérdemli, hogy derék férjet kapjon.

Ekkor a királyné bevezette a vendéget a nagy házba, ahol a király és az ország főemberei a terített asztalok mellett együtt voltak.

Jószívű király fényes trónusán ült, aranykorona csillogott a fején, bársonyselymes palástja tele volt hímzéssel. Aranykupában drága bor állott aranyasztalkán mellette. A bujdosó király odajárult a királyhoz, átfogta térdét mindkét kezével s így szólott:

- Békesség az országnak Jószívű királya, én, szegény bujdosó járulok hozzád. Sokat hánytvetett engem a sors. Húsz esztendeje járom a világot s keresem az utat, amely visszavisz engem a hazámba, családomhoz. Mert van-e ember, aki nem szereti a házat, amelyben született; az édesanyját, aki fölnevelte, a feleségét, aki húsz esztendeje várja őt és a fiát, aki azóta felserdült?

Jószívű király mind hajtogatta a fejét, biztatóan nézett a bujdosó királyra, mintha mondana volna:

- Beszélj te csak bátran, szívesen hallgatjuk, mert a derék ember beszéde nem üres szó.

Mikor pedig a bujdosó király mindent elmondott, amit a szíve óhajtott, így szólott Jószívű király:

- Nosza, szolgálóleányok, készítsetek illatos fürdőt a vendégnek, adjatok ünnepi köntöst neki. Üljön közénk, örvendezzünk együtt. Békesség országának kedves vendége ő.

Így fogadta Jószívű király a bujdosó királyt.

AZ ÉNEKMONDÓ ÉNEKET MOND A TRÓJAI FA-LÓRÓL

Jószívű király asztalához ültette vendégül a bujdosó királyt, pedig még azt sem tudta róla, hogy ki és honnan jött, hová igyekszik. Csak azt látta, hogy ékes személye, izmos két karja és hogy okos a beszéde.

Az udvarbeli nép mulattatására versenyjátékokat mutattak be Békesség országának legjobb daliái, mert Jószívű király nagyon gyönyörködött a versenyjátékokban.

Az egyik udvari ember felszólította az idegent is, hogy álljon ki a küzdőtérré s mutassa meg, hogy ősei vitézek voltak, mert nagy dicsőség ám az, ha valaki nem válik őseinek szégyenére.

Ekkor így szólott a bujdosó király:

- Nem volna illendő dolog, ha mutogatnám az erőmet és bátorságomat. Nem azért jöttem én ebbe a békés országba. Sokszor volt részem ilyesmiben, hát ne buzdítsatok engem se korongdobásra, se céllovásra, se birkózásra. Hadd húzzam meg itt szerényen magamat s örvendjek annak titokban, hogy jóindulatú emberek közé hozott jó sorsom.

De az udvari ember mégsem hagyott békét a bujdosó királynak. Tovább is ingerelte, mert Jószívű király is szeretne volna látni, hogy mekkora ügyesség van a vendég karjában és azt is szeretne volna látni, hogy csakugyan előkelő származású-e, amint az arca és beszéde mutatja. No, hát ingerkedett az udvari ember:

- Bizony, hogy illendő dolog itt a versengés. Mindenkinek tetszik, ha valaki igaz vitéz. Hanem úgy látom, neked hamar inadba szállt a bátorságod s nem mersz kiállani a küzdő homokra. Csak szép szóval győzöd. Ügyesebb a nyelved, mint a karod.

Erre a bujdosó király arcát elfutotta hirtelen a vér. Nem esett jól az ilyen sértő beszéd. Izmos két karjában megdagadtak az erek.

- Adjátok hát ide a legnagyobb korongot! - mondotta és felállt a székről.

Olyan volt az alakja, mint egy hatalmas szálfá. Mindenki gyönyörködve nézett rá, de senki sem olyan nagy gyönyörűséggel, mint Jószívű királynak csodaszép leánya.

- Nézd anyám, mondotta halkan, van-e apám országában hozzá hasonló csak egy is a férfiak között?

Nosza mindenki a vendégre bámult. Odavitték neki a legnagyobb korongot. De már amint a kezébe vette, már tudták, hogy érti a korongvetés mesterségét. Hát még amikor nekilendítette karját, mikor kifeszítette a lábát s mikor a korong kirepült a kezéből: csodáját látta mindenki. Kétszer olyan messzire hajította, mint a király vitézei.

De aztán nyomban visszaült a helyére. Csaknem szégyelte magát, hogy odaállott a vetélkedők közé.

Jószívű király dicsérte a vendég ügyességét s intett az énekmondónak, hogy mondjon éneket a nagy hősekről, hadd buzduljon fel az ifjúság a hősök példáján.

És előállott az ősz énekmondó. Megpengette a húrokat lantján s így mesélt messzezengő hangon:

- Mesélek a híres Trója városáról, Trója városának gyászos pusztulásáról. Reám hallgassatok Jószívű királynak békességet szerető népei. Mind egy szóig igaz, amit én mesélek lantpengetés mellett.

Tíz hosszú esztendeig ültek Trója városának falai alatt a görögök s várták a napot, mikor a városnak kapui megnyílnak s beengedik a görögöket, azt mondják nekik: nincs több erőnk, nektek adjuk a várost, erősebbek vagytok, mint mi.

De hiába várták ezt a napot, mert Trója falai nem omoltak le s a görögöket emésztette a méreg. Megunták a harcot, hazakíváncsoztak, elég volt már a kalandozásból, jóllaktak vele. Ekkoron pedig előállott a görögök legokosabb embere, aki vitéz is volt, eszes is volt s akinek szavára legtöbbet adtak, Odisszeusnak hívták. Királya volt Ithaka szigetének. Hadd mondjak róla éneket nektek, mert míg a világon ember fog élni, nagy lesz az ő híre, nagy a dicsősége. Ithaka királya egyet nagyot gondolt s így szólott a görögök vezéreihez:

- Miénk lesz a város, földig leromboljuk. Ehhez nem kell nekem harminc embernél több. Hallgassatok ide! Építtetünk kemény fából egy hatalmas lovat. Fából való lovat nem látott még senki a világon, nem is mesélt ilyenről soha senki. E rengeteg fa-lónak hasában elférünk harmincan, mert én is ott leszek s ott lesznek a legbátrabb görögök. Ott hagyjátok ti az óriási lovat s hajóitokkal elindultok Trója alól. Egy görög embert, aki furfangos, ott hagytok a fa-ló mellett, kezét-lábát összekötöztitek. Ez fogja a trójaiakat ügyesen rászedni. Mert tudjátok meg, hogy a trójaiak mind kijönnek a városból, csodálkozva állják körül a fából való szörnyeteget s tanakodni fognak, hogy most már mitévők legyenek. Miért csinálták a görögök ezt a lovat fából s miért hagyták itt Trója mellett?

Várjatok csak, ezt is elmondom. Hát ekkor észre fogják venni a trójaiak a megkötözött kezű, lábú és siránczó görögöt. Hozzá sietnek s kérdezik tőle, hogy ki bántotta őt? Megsajnálják, leveszik kezéről-lábáról a kötelet s kezdik vallatni.

No hát elmondja félig síró, félig panaszkodó hangon, hogy őt a görögök megverték, megcsúfolták, mert sajnálta a szegény trójaiakat. Ezért nem engedték, hogy velük menjen haza. Jaj, be megsajnálta a trójaiak a szegény görögöt!

- Hát ezt a csodalovat miért készítették? Miért hagyták itt? - kérdezik majd a trójaiak.

Erre is megfelel ravaszul a görög. Azt mondja, hogy kedveskedni akartak a tenger haragos urának azzal a csoda-lóval. Ezt neki csinálták, hogy hajóikat össze ne törje haragjában s érkezhessenek hazájukba baj nélkül. Bizony boldog lesz az a város, amely ezt a csoda-lovat megszerzi, mert ahol felállítják, ellenség oda a lábát be nem teszi. A városnak népét senki le nem győzi.

Ennek örvideni fognak a trójaiak s nem nyugosznak addig, amig be nem viszik a fából való lovat Trója városába. Még a kaput is lebontják, hogy beférjen rajta. Ha egyszer benn leszünk mi harmincan, akkor vége Trójának.

Ez volt a terve a bölcs ithakai királynak. Bezzeg tetszett a görög vezéreknek.

Mindjárt hozzáfogott a legkitűnőbb ács a munkához. Éjjel-nappal dolgozott rajta, persze csak titokban és jól elrejtett helyen, hogy a trójaiak a város faláról ne láthassák. Aztán, hogy elkészült, a harminc görög vitéz fegyverestül betelepedett az óriási ló hasába és minden úgy történt, ahogy a dicső, okos ithakai király előre mondotta. A trójaiak nagy ujjongással bevitték a városba, még a kaput is lebontották, hogy beférjen a szörnyeteg a városba. Felállították a piacon. Ennek az öröme nagy lakomát csaptak. Ettek, ittak, mulattak, mert azt hitték, hogy nemcsak a görögöktől, hanem minden ellenségtől örökre megszabadultak. Pedig dehogy is szabadultak meg, hiszen a fa-lóval együtt vitték be a romlást Trója városába.

Éjjel, mikor álomba merült az egész város, kibujtak a lószörnyeteg hasából a görög vitézek és Tróját megemésztette a láng, a városnak lakói mind elpusztultak.

Ezt pedig a görögök az ithakai király nagy okosságának köszönheték.

Ezt mesélte az ősz énekmondó és Jószívű király egész udvarával csodálkozva hallgatta.

És fejét kezébe hajtva hallgatta a bujdosó király is; míg hallgatta mind hullott szeméből a könny.

Észrevette Jószívű király, hogy sír a vendég s így szólott hozzá:

- Miért sírsz idegen? Kit sajnálsz te? A trójaiak pusztulása fáj-e neked, vagy talán hallottad már ezt a mesét az ithakai királyról?

A bujdosó király nem tudott azonnal válaszolni. Csak tovább hullatta könnyeit. Végre erőt vett meghatottságán s ezt felelte Jószívű királynak:

- Azért sírok, mert sokat ismertem a görög hősök közül, akik ott harcoltak Trója mellett. Akikről csodaszép mesét mondanak az énekmondók: nekem bajtársaim voltak mind a hősök és királyok. Arra gondolok, hogy szomorú sorsuk lett, mint nekem. Ezért sírtam.

- Te is ott voltál? - kérdezte álméltkodva Jószívű király.

- Ott voltam.

- Király vagy? - kérdezte ragyogó arccal.

- Király, de most csak bujdosó király, akinek nincs hazája.

- Te vagy az ithakai király?... - kiáltott fel lelkes örömmel Jószívű király.

- Az vagyok!

És az ország főemberei meghajtották fejüket a vendég előtt, aki mintha egy fejjel mindannyiuknál nagyobb lett volna ebben a pillanatban.

A király csodaszép leánya odahajtott a fejét anyja ölébe és suttogta:

- Látod, anyám, ő is király, de milyen hatalmas király, de milyen dicső király. Énekmondók mesélnek róla csodadolgokat, anyám!...

A BUJDOSÓ KIRÁLY ELMESÉLI HOSSZÚ BUJDOSÁSA TÖRTÉNETÉT

Vetettek puha ágyat a bujdosó királynak, hogy az éjszaka nyugalma édes legyen neki. Hamar álomba szenderedett s megpihent háborgó szíve.

Másnap Jószívű király összegyűjtötte palotájában Békesség országának minden főemberét, hogy meghallgassák a bujdosó király kalandozásának történetét.

Mikor megtelt a királyi palota óriási terme s mindenki elhelyezkedett a szépen faragott lócákon: Jószívű király maga mellé ültette egy bársonyos öreg székbe a bujdosó királyt. Másik oldalán ült a királyné meg csodaszép leánya. A bizony, mert a királyleány is meg akarta hallgatni a bujdosó király történetét.

Jószívű király így szólott vendégéhez:

- Itt van Békesség országának minden valamirevaló embere. Ezek mind kíváncsiak a te történetedre, szegény bujdosó. Nem mindennap hallhatunk ehhez hasonlót. Azért csak kezdj hozzá! Mi pedig szépen meghallgatjuk s ne búsulj, majd elküldünk haza, mert pompás hajóink vannak s a legszebbet adjuk oda, hogy hazavigyen.

Ekkor a bujdosó király felállott, hogy arcát mindenki jól láthassa.

- Hát elmesélem nektek az én szomorú bujdosásomat, pedig keserves az nekem.

Azt tudjátok már, hogy ki vagyok. Ithaka szigetén uralkodtam éppen úgy, mint itt uralkodik Jószívű király, aki olyan jó hozzám. Bizony mondom, megérdemli a nevét. Apámat Laertesnek hívják s már nagyon öreg ember. Van nekem feleségem is, aki bizonyosan várja, hogy hús esztendő mulva valahára hazaérkezzem. Fiam is van, aki már huszonegy éves lett azóta, hogy nem láttam.

Hogy Trója városát elpusztítottuk, azt már tegnap elmesélte a vak énekmondó. Nagyon szépen mesélte el, mondhatom. Még sírtam is, mikor hallgattam.

No, hát tudjátok meg, hogy én tizenkét hajóval indultam el Trója városa alól s mindenik hajón derék emberek ültek, de sokkal kevesebben, mint amikor Ithakából eljöttünk. De mindnyájan örültünk, hogy vége a nagy háborúnak s most már hazamehetünk.

Először is a kikónok földjére érkeztünk. Mérges, verekedni szerető vad emberek a kikónok. Nem fogadtak szívesen minket, megtámadtak, el akartak kergetni országukból. Mondottam embereimnek, hogy kerüljék a veszekedést, de hiába mondtam, mert nekik is már vérükben volt a harc.

Ott a tengerparton, ahol kikötöttünk: kezdődött a verekedés. Csakhogy mi erősebbek és vitézebbek voltunk, mint a kikónok s hamar legyőztük őket. Futottak, akik életben maradtak s az én embereim kergették. Hiába mondtam nekik, hogy üljünk fel a hajókra s menjünk onnan, mert nem jó ország az, ahol a vendéget megtámadják, csak kergették s aztán rabolni kezdték. Sok erős, édes bort találtak a kikónok házaiban, nagy tömlőkben. Hogy aztán a verekedésben megszomjaztak, hát nekiestek a bornak és sokat ittak. Ez volt a baj. A borital megbolondította őket. Nem tudtam sehogy a hajókhoz visszaterelni őket. De bezzeg a kikónok összegyűjtötték a szomszédokat s hirtelen megtámadták az én embereimet. Mire a hajóhoz visszafutottak, már mindenik hajóról hiányzott hat ember. Ennyien estek el. Eleget búsultam emiatt, mert sajnáltam a szerencsétlen embereket.

Nosza felültünk a hajókra s elmenekültünk abból a gonosz országból.

Három nap és három éjjel evezünk a tenger hullámain s negyednapra egy másik szigeten kötöttünk ki.

Itt szörnyen jámbor emberek voltak. Ezek nem verekedtek, de nem is dolgoztak semmit. Könnyen megéltek, mert a szigeten tömördek lótuszvirág termett s ennek olyan édes volt a nedve, mint a nádméz. Ezt szopogatták reggeltől estig.

Az én embereim is megkívánták a lótuszvirág édességét. Bár csak ne kívánták volna meg. Én okosabb voltam, mint ők, mert nekem ugyan nem kellett. De az én szerencsétlen embereim addig szopogatták a lótuszvirág édességét, hogy megfeledeztek mindenről. Nekik már nem kellett sem hajó, sem szülőföld, mindenről megfeledeztek, mintha nem is ismerték volna.

Nagyon búsultam emiatt, aztán nagyon megharagudtam. Erővel hajtottam vissza őket a hajóra, bizony meg is vertem azt, aki nem akart engedelmeskedni. Mikor aztán ott voltak a hajón, kötelet vettem elő s odakötöztem a lábukat a hajópadhoz, hogy el ne szökhessenek. Sok bajom volt a szerencsétlenekkel. Mert az emberek nehezen szakadnak el onnan, ahol jól érzik magukat.

Megint elindultunk, hogy más országban próbáljunk szerencsét. Minél messzebb jutottunk a lótuszvirág-falók szigetétől, annál jobban visszatért az én embereimnek az esze. Bezzeg szégyenkeztek, sőt nem is akarták elhinni, hogy ők a lótuszvirág mézét szopogatták.

Negyednapra egy kopár, sziklás szigethez érkeztünk. A tizenkét hajót egy öbölbe tereltük s mi kiszállottunk a partra, hogy vizet keressünk. Az ám, mert a tenger vize sós s akármennyi víz van is a tengerben, szomján veszhet az, akinek édes vize nincs.

Emberek közül többen mindjárt elindultak, hogy körülnézzenek a szigeten. Persze én is kíváncsi voltam, hogy miféle országba jutottunk, miféle nép lakik ott? Megférünk-e velük békességben? De nem mozdultam el a hajóktól, míg hírt nem hoznak a társak.

Nemsokára hozták nekem a hírt:

- Jaj, uram, királyom, - mesélte az egyik, - csodálatos egy sziget ez. Van itt kristálytisza forrás, sok-sok szőlő, gyümölcs, árnyékos fák, de házat nem láttam, pedig jó messzire beme-részkedtem. Legelő is van bőven. Bátran elindulhatunk, senkivel sem fogunk találkozni.

Erre aztán elindultunk, hogy körülnézzünk. Magunkkal vittük íjainkat s mindenik egy csomó nyílvezzőt, mert hátha védeni kell magunkat, vagy ehető vadra találunk.

Találtunk is. Egész nyájra való vadkecske riadt fel a bokrok közül s félénken iramodtak neki a sziklahátnak.

Mindenki elővette nyilát s megkezdődött a vadászat. Bőven volt zsákmány, alig győztük a hajóra cipelni. Mikor megszámláltuk, annyi volt, hogy minden hajóra jutott kilenc s én a ma-gam számára tizet választottam ki, a legkövérebbeket, mert hiszen annyi illetett meg engem.

Tüzet raktunk a tenger partján, vacsorát készítettünk s vígan lakmározunk. Borunk is volt, mert a kikónoktól sokat elhoztunk. Külön tömlőben tartogattam a legfinomabbat. Ez a bor olyan volt, mint az arany és olyan, mint a tűz. Ezt én még Trója vidékéről hoztam, ott kaptam ajándékba. Nagyon takarékoskodtam vele. Mintha tudtam volna előre, hogy ennek a finom bornak nagy hasznát veszem egyszer. Másnap kaptuk magunkat s áthajóztunk a szomszéd szigetre. Mert sok sziget volt ott egymás mellett. Az még szebbnek látszott, mint amelyiknél kikötöttünk. Nagyobb és árnyasabb volt.

Már messziről észrevettük, hogy a sziklás parttól nem messze, egy barlang van.

Mikor partra szállottunk, magamhoz hívtam a tizenkét legerősebb és legbátrabb vitézeimet; a többinek megparancsoltam, hogy maradjanak a hajón, míg vissza nem jövünk. Egy kecsketömlőben a finom borból is vittem magammal.

Gondoltam magamban, előbb megnézzük a barlangot. Hátha emberek tanyáznak ott. Mert eddigelé nem találkoztunk egy emberrel sem.

Óvatosan felkapaszkodtunk a meredek parton s a barlang szájához közeledtünk.

Nagy távolból kecskemekegés, báránybégetés hallatszott. A barlangban nem találtunk senkit, csak egy csomó gödölyét, báránykakat. De mennyit! És tömérdek sajtot, sok-sok tejet. Ebből mindjárt megtudtuk, hogy pásztoremberek lakhatnak a barlangban. Nem is egy, hanem sok, mert rengeteg nagy volt a barlang.

Nem ember keze vájta ezt a barlangot a sziklába, mert ember keze ilyet csinálni nem tud.

Az egyik társam így szólott:

- Van itt elég bárány, sajt, tej, rakodjunk meg, kiki amennyit elbír, s menjünk vissza a hajóra!

Okos beszéd volt ez, most beláttam, de akkor mást gondoltam. Fúrta oldalamat a kíváncsiság, hogy a pásztorokat lássam, akik a barlangban laknak. Hátha emberszerető, jóindulatú pásztorok, akik örvendeni fognak, hogy messzi földről vendég látogatott el hozzájuk.

Erre gondoltam akkor, bár ne gondoltam volna!

Estére nagy mekegés, bégetés hallatszott a közelből. Jött a nyáj a legelőről. Jött a pásztor is. Nem több pásztor, csak egy, de milyen pásztor.

Ember szeme ehhez hasonlót még nem látott. Rettentő óriás volt, haja, szakállá torzonborz, szőrös melle, szőrös karja és a homlokán egyetlen szem, szája akkora, mint egy öblös csolnak, hangja vastag, durva, mint a harangkötél. Borzalom volt reánézni!

Mikor a barlang száján belépett, le kellett mélyen hajolnia. Válláról óriási köteg fát, gallyat dobott le. Csak úgy döngött a szikla.

Az én embereim rémülve bujtak el a barlang mélyében s bizony én is elbujtam, mert ekkora szörnyeteggel csak nem állhat szembe halandó ember.

Mikor a nyáját mind beterelte, egy irtózatossziklalatlapot emelt fel s azzal elzárta a barlang száját. Ez a sziklalatlap olyan nagy volt, hogy huszonkét izmos, igavonó ökör sem tudta volna elmozdítani a helyéről, ha négykerekű óriási szekérré tették volna.

Az egyszemű óriás sorjában megfejté a juhokat és kecskéket, aztán a gödölyéket és báránykákat odavitte anyjukhoz, hogy szopjanak. A tejet összeöntötte, elosztotta különféle tejtartó edényekben.

Mi csak néztük s reszketett mellünkben a szív, hogy mit fog mondani, ha meglát minket. Hát nemsokára megláthatott minket, mert tüzet gyújtott s annak a világa elárulta, hogy mi is ott vagyunk.

- Miféle idegenek vagytok ti? Honnan kerültetek ide? Talán lopni jöttetek s egyéb becsületes foglalkozásokatok nincs is?

Hát nem is mondta, hanem ordította az egyszemű szörnyeteg ezeket a sértő szavakat.

Én előléptem s így válaszoltam:

- Nem vagyunk tolvajok, nem is lopni jöttünk barlangodba. Görögök vagyunk, Trója városa alól jöttünk, a tenger hozott hátán, haza igyekezünk és békés a mi szándékunk. Alázatosan kérünk, fogadj minket jó szívvel, mert Isten is azt parancsolja, hogy becsüld meg a vendéged...

- Bolond vagy te, idegen! - ordította közbe az Egyszemű, - mit kotyogsz te nekem arról, hogy valaki parancsolja. Tudd meg, hogy nekem nem parancsol senki. Most pedig hamar mondd meg nekem, hogy merre van a hajótok?

- Hajónk nincs, - mondtam én, mert láttam, hogy gonosz a szándéka, - a tenger haragos királya hajóinkat a sziklához vágta, darabokra törte. Légy irgalommal irántunk, te óriás!

És e pillanatban kinyújtotta két karjának irtózatosszlopát s megragadott kettőt az én szegény társaim közül. Reszket még most is a szívem, ha reá gondolok!... A szörnyeteg mindkét társamat, ott a szemünk láttára felfalta, mintha nem is ember lett volna, hanem a sivatagnak oroszlánja, vagy más emberevő fenevadja.

Nekem első pillanatra az jutott az eszembe, hogy előrántom a kardomat s beleszúrom a szörnyeteg szívébe, de aztán hirtelen az is eszembe jutott, hogy nem cselekedném okosan, mert társaimmal együtt el kellene pusztulnom a barlangban. Hiszen a szörnyeteg azzal az óriási sziklaajtóval elzárta a barlangból kivezető utat. Valami egyebet kell kigondolni, hogy megszabadulhassunk.

Ezen törtem a fejemet egész éjjel. Jaj, dehogy is tudtam aludni. Bezzeg aludt a szörnyeteg javában. Úgy hortyogott, hogy a szikla is reszketett bele.

Reggel megint megfejté a juhokat és kecskéket, megint felfalt kettőt az én szerencsétlen társaim közül, ivott reá egy cseber frissen fejt tejet. Aztán kiterelte nyáját a barlangból, de előbb a sziklaajtót félretette, mintha csak könnyű kockalap lett volna. Olyan éktelenül erős volt ez a baromi óriás. Azután elzárta a sziklaajtóval a barlang száját.

Én térdre hulltam, s kértem a jó Istent, hogy ne hagyjon el minket, szabadítson meg a szörnyetegtől.

És amint körülkutattam a barlangban, hát egy hosszú olajfarudat pillantottam meg. Ez lehetett a szörnyeteg pásztorbotja, vagy ebből akar botot csinálni, most csak azért tette a földre, hogy száradjon ki. Egészen frisstörésű volt. Olyan hatalmas volt ez a rúd, mint egy hajóárboc.

Így szólottam társaimhoz:

- Hátsátok le gyorsan ennek a rúdnak a héját, én pedig majd meghegyezem az egyik végét s tűz fölé tartva megedzem. Ez fog minket a bajból kimenteni. Most pedig jól eldugom, hogy a szörnyeteg ne lássa. Vessünk sorsot, társaim! Akire a sors esik, az fog nekem segíteni, hogy ezzel az olajfanyárssal kiszúrjam a baromi óriásnak a szemét, ha majd elnyomja este az álmom. - A sors azokat jelölte ki, akiket éppen kívántam: a legerősebbeket és legbátrabbakat. Estére hazahajtotta a nyáját, s mindent úgy csinált, mint az előbbeni este. Bizony arról sem feledkezett meg, hogy kettőt újra felfaljon a társaim közül.

Ekkor én előléptem, s így szólottam hozzá:

- Hallod-e te óriás, itt van ebben a fakupában egy kis innivaló. Jól esik az emberhúsról ez a finom bor. Csak hajtsd fel, legalább megtudod, hogy milyen bor volt a mi hajónkon. Kedveskedni akarok vele. Talán te is jobb szemmel nézel majd reánk.

A szörnyeteg mohón lehörpintette az erős, édes bort. Nagyon ízlett, s még egy kupára valót kért tőlem.

- Hallod-e, adj még egy kortyocskával, s mondd meg nekem, hogy mi a neved? Nekünk is van borunk, de a tiéd jobb, mint a miénk.

Háromszor ürítette ki egymásután a színiültig töltött kupát. Én pedig így szóltam hozzá:

- Azt kérdezted tőlem, hogy mi a nevem?... No hát megmondom. Az én nevem: *Senkisé*. Így hív engem az apám, anyám, így hívnak a testvéreim.

- Tudd meg hát Senkisem, hogy téged foglak utoljára felfalni. Ez legyen a jutalmad azért, hogy ilyen finom itókát adtál nekem.

A szörnyeteget az erős bor elkábította, s hamar elnyomta az álom.

Én pedig tűzbe tartottam az olajfanyársnak a hegyét, s társaim segítségével kiszúrtam az emberevő szörnyetegnek a szemét.

Ekkor elkezdett ordítani, de úgy, hogy a szélvihar nem ordít olyan rettenetesen. Segítségül hívta a szomszéd barlangokban lakó óriásokat.

Azok felriadtak álmaikból s a barlang száján beszéltek:

- Mi a bajod? Ki bántott? Ki ölt meg? - beszélj, ne csak ordíts!

Felelte rá az Egyszemű:

- Senkisem bántott!... Senkisem szúrta ki a szememet! Senkisem! Senkisem!

Erre egymásra néztek a cimborák s válaszolták:

- No, ha senki sem bántott, és senki sem szúrta ki a szemedet, ne ordíts, ne zavard meg nyugalmunkat. Ha pedig valami egyéb bajod van, majd segít rajtad a tenger haragos királya, akinek te a fia vagy, őt hívd segítségül.

Ezt mondták s visszamentek, hogy a másik oldalukra feküdjenek és tovább aludjanak.

Ordíthatott már a megvakított szörnyeteg, nem jöttek vissza a cimborák, mert azt hitték, hogy csak odabolondítja őket. Nekem pedig örömtől ugrált kebelemben a szív, hogy így rászedtem a szörnyeteget a nevemmel.

Reggel az Egyszemű levette a sziklakaput s leült a barlang szájának közepén, két karját ki-nyújtotta olyan magasságban, hogy a kosok, juhok és kecskék alatta elmehessenek, de mi ki ne mehessünk. Így akart minket kézrekeríteni.

De én túljártam az eszén. Ilyenformán csináltam a dolgot. Három-három kost egymáshoz kötöttem, úgy, hogy azok szorosan egymás mellé szorulva mentek ki s a középsőnek a hasa alatt gyapjába kapaszkodva menekült ki egy-egy társam.

Én pedig a legerősebb, legnagyobb kosnak a hasa alatt húzódtam meg, görcsösen gyapjába kapaszkodva. Mi voltunk a legutolsók.

A szörnyeteg végigsímogatta az én kosom hátát is. Ráismert s így panaszkodott neki:

- Kedves kosom, hát te most utolsó vagy? Hiszen máskor te vagy az első! Előre fúrod magad, tépegeted a füvet, ugrálsz. Most bizonyosan sajnálsz a gazdádat, akit Senkisem vakított meg, az a nyomorult! Hej, ha te most beszélni tudnál s megmondanád nekem, hol bujkál az a semmiházi, hogy összetörném minden csontját s felfalnám őt szőröstül-bőröstül! Édes kosom!

Mikor a barlangból kiértünk, én kibujtam a kos hasa alól, leoldoztam társaimat is. A nyáját betereltük kerülő úton a hajóhoz. Örvendtek társaink, mikor minket megpillantottak, de szomorkodtak azok sorsán, akiket a szörnyeteg elpusztított.

Visszahajóztunk az öbölbe s nemsokára elindult mind a tizenkét hajó.

Csak azt vártam, hogy kellő távolságra jussunk a szigettől, akkor nagy-erős szóval vissza-kiáltottam a szörnyetegnek. Ott ült a tenger partján, messziről is rá lehetett ismerni:

- Hallod-e te szörnyeteg, ha valaki meg fogja tőled kérdezni, hogy ki szúrta ki a szemedet, ne azt mondd, hogy Senkisem, mondd azt, hogy az ithakai királynak, Laertesnek a fia szúrta ki. Mert az vagyok én, és a nevem Odisszeus. Ezt jegyezd meg emberevő, gonosz vadállat!

Erre az Egyszemű elkezdett ordítani s letört egy rengeteg darabot a szikla csúcsából s teljes erejével belezúdította a tengerbe, abba az irányba, ahonnan a hangot hallotta. Szerencsére nem találta el a hajót, de így is toronymagasságú hullámok csaptak fel azon a helyen. Hallatszott az Egyszemű jajveszéklése:

- Ó jaj nekem, hát csakugyan beteljesedett a jóslat rajtam! Azt jövendölte egyszer egy jövendőmondó, hogy messze földről jön egy Odisszeus nevű ember és kiszúrja a szememet! Ó jaj, hát igazat mondott! Én vártam valami óriást s ez a semmiházi, apró féreg volt Odisszeus!... Jaj! Jaj! Jaj!...

Ekkor még egyszer megszólaltam a távolból:

- Már régen megérdemelted volna, hogy összemorzsoljanak téged, mert emberevő, vérivó fenevad vagy.

Ekkor az óriás még nagyobb sziklát dobott a tengerbe, de az sem tett kárt a hajóban. Végre így fohászzkodott fel a szörnyeteg:

- Hallgass meg engem tengerek haragos ura, hallgass meg engem, mert én a fiad vagyok s engem megfosztott a szemem világától az a nyomorult ithakai király. Kérlek téged, add őt a körmeim közé, vagy ha ezt nem teheted meg, úgy büntesd őt ott, ahol éred. Soha se lássa meg a hazáját, vagy ha ez nem lehet, akkor sujtsd ki őt a tenger partjára, kínozd, sanyargasd!... Tartson sokáig a bujdosása!... Erre kérlek téged, apám, tengerek haragos ura!...

A SZELEK KIRÁLYÁNAK PALOTÁJÁBAN KIRKE BOSZORKÁNYNÁL

Nehéz szívvel folytattuk az utat. Mióta megtudtam, hogy az Egyszemű a tengerek haragos királyának a fia: minden pillanatban attól féltem, hogy ránk kergeti a tenger hullámain.

Be szerettem volna valahogy kiengesztelni a haragját, de mit tehetett egy szegény bujdosó olyan nagy úr ellen, mint a tengerek haragos ura? Hiszen, ha odacsap háromágú szigonyával a tengerbe: elnyel az minket hajóstu, mindenestű.

De most kedvező szél hajtotta a hajókat s másodnapra kikötöttűk egy gyönyörű szigeten.

Itt volt a Szelek királyának a palotája. Ismertem őt már régóta, tudom, hogy szeret engem. Bekopogtattam nála, hogy elpanaszoljam szomorú sorsomat neki. Hátha megsajnál s hazajuttat.

Éppen ebédnél űt. Hat fia és hat leánya volt a Szelek királyának. Mikor engem meglátott, csodálkozva kiáltott fel:

- Hát te mit keresel itt, ahol még a madár sem jár?

- Kedves barátom, - mondtam neki szomorúan, - én vagyok a világon a legszerencsétlenebb ember. Annyi a bajom, hogy el sem tudom mondani. Hány-vet engem az élet vihara. Szeretnék hazajutni és nem tudok.

A Szelek királya megsajnálta szegény bujdosó királyt. Megvendégelte őt s társait is, végű adott neki egy nagy tömlőt. Ez a tömlő bikabőrű készűt, sűrű öltésekkel volt összevarrva.

- Nesze, barátom. Erre jól vigyázz! Ebbe a tömlőbe zártam be a legveszedelmesebb szeleket. Senki ehhez hozzá ne nyűljon, míg haza nem érkeztek. Most pedig Isten áldjon meg. Ha szót fogadsz nekem, szerencsésen haza fogsz érkezni s meglátod kedves családodat.

Mindjárt el is indultűk és vidám reménység volt a szívemben, hogy néhány nap mulva meglátom hazám partjait.

Es csakugyan kilenc nap mulva közeledtűk a szigetemhez. Ekkor a sok fáradság és virrasztás miatt elnyomott engem az álom. Hát egyszer csak arra ébredtem fel, hogy rettentő vihar támadt, süvített, bömbölt a hideg szél. Ijedten keresem a tömlőt, hát ott fityegett egy hajókötelen, de űres volt. Kérdeztem az emberektől, hogy mit csináltak?

A szerencsétlenek úgy reszkettek félelműkben, mint a nyárfalevél. Nem mertek szólni.

- Ki eresztette ki a tömlőből a szeleket? - kérdeztem tőlűk.

Az egyik megvallotta, hogy ők azt hitték: sok kincs van a tömlőkben, hogy a Szelek királya ajándékozott meg engem. Ezért irigyeltek engem, látni akarták a kincseket, kibontották a tömlőt. Erre kizűdűt abból a sok veszedelmes szél.

Sírtam keserűségemben, de hát mit használ a sírás? A nagy vihar hazám partjaitól visszahajtott messze, nagyon messze.

- Most már - gondoltam magamban, - talán sohasem érem meg, hogy hazajussak.

Végre egy öblös kikötőbe jutottűk, ott megpihentűk. A vihar is elállott.

En felmászta a parton levő nagy sziklára, s körülnéztem, hogy lássam, lakik-e ember a szigeten. Jó messze a parttól sűrű fák közűl fűstoszlop szállott fel.

- Ott valaki lakik, - gondoltam magamban. Elkűldöm embereim felét, hogy tudakolják meg, ki lakik ott. Hátha valami vendégszerető hajlék.

Huszonkét ember indult a szigetre, huszonkettő meg velem maradt a hajóknál.

Sokáig vártam a híradásra. Végre az egyik sietve visszajött. Inkább futott, mint jött a szegény.

- No, mi az újság? - kérdeztem tőle nyugtalanul.

- Nincs jó újság, kedves gazdám, - mondotta sáppadt arccal. - Az a tanya, ahova mentünk, gonosz tanya. Kirke palotája van ott. Kirke gonosz boszorkány. Szép asszony Kirke, de szépségénél nagyobb gonoszsága.

- Beszélj, már, mi történt a társakkal?

- Azok bizony röfögnek és négy lábon járnak.

- Mit beszélsz?

- A valóságot. Tudd meg, uram, hogy Kirke szépen, nyájasan fogadta a te embereidet, adott nekik édes lepényt, enni-, innivalót bőven, de aki abból az ételből evett: az már el volt veszve, mert abba gonosz méreg volt elegyítve. Azután egy pálcikával megérintette a fejüket s az emberek azon nyomban disznóvá változtak. Sörte nőtt a hátukon, lábukon, négy lábon jártak, röfögtek, de azért emberek maradtak, mert tudtak gondolkozni, csak beszélni nem. Kirke bezárta őket egy ólba. Én szerencsére nem ettem az édes lepényből, engem hát nem tudott disznóvá változtatni az a szép boszorkány.

Mikor én ezt hallottam, rögtön vettem a fegyvereimet, a sisakot feltettem a fejemre, s elindultam, hogy szegény társaimat megszabadítsam. Hogy mi módon fogom őket újra emberré változtatni, azt még nem tudtam, de valami belső szózat hajtott engem, hogy lássam és beszéljek a szép boszorkánnyal.

Hát amint megyek, mendegélek, útközben találkozom egy szép emberrel, annak szárnyai voltak. Lehet, hogy nem is volt igazi ember, mert ilyen szép arcú embert én sohasem láttam.

- Megállj, ithakai király! - mondotta nekem, s a vállamra tette szelíden a kezét. - Én tudom, hogy te hova sietsz. Azt is tudom, hogy mi történt társaiddal Kirke palotájában. Tetszik nekem nagyon a te bátorságod. Ezért jöttem segítségére.

- Ki vagy, te csodálatosan szép ember? És miért van neked szárnyad?

- A tündérek leghatalmasabb királyának vagyok én a hírnöke. Azért van szárnyam, hogy sietve járjak, soha el ne késsem. Most is éppen idején jöttem. Most hallgass ide. Szépen oktatlak téged, hogy társaidon segíthess. A boszorkány téged is nyájasan fog behívni a palotájába. Megkínál mézes lepénnyel meg enni-innivalóval, csak fogadd el. Itt van ez az ezerjófű, ennek csodaereje van, ez megóv téged minden bajtól. Mikor pedig Kirke előveszi a pálcikáját, s fejedet akarja érinteni: támadj reá karddal, s mondd neki ezt:

- Én téged most megöllek, ha azonnal emberré nem változtatod vissza az én szegény társaimat!

Erre Kirke meg fog ijedni, s mindent ígér, de te ne higgy neki. Előbb hadd esküdjék meg, tudod?

Ezt mondotta nekem s aztán hirtelen eltűnt. Az ezerjófű virága a kezemben volt hát bátran folytattam utamat Kirke palotája felé.

Bekopogtattam és Kirke mosolygó arccal nyitott ajtót. Igazán csodaszép volt ez a boszorkány.

- Csak lépj be, idegen, szívesen fogadlak. - Le is ültettek. Étellel-itallal megkínáltak.

Megköszöntem a nyájas fogadtatást, s leültem egy faragott karosszékbe. Ettem is, ittam is, mert tudtam, hogy az ezerjófű megoltalmaz engem. De mikor elővette pálcikáját s a fejemet érinteni akarta vele, hirtelen karddal támadtam reá:

- Jaj neked, most ütött a végső órád! Hova tetted a társaimat, tüstént változtasd vissza őket emberré, mert különben megöllek!

Erre a boszorkány nagyon megijedt. Leborult előttem a földre s két karjával átfogta könyörögve a térdemet.

- Ne bánts engem, idegen! Most már tudom, hogy ki vagy te. Az ithakai király vagy, s nincs feletted hatalmam.

- Esküdj meg, hogy semmi gonosz szándék nincs a szívedben ellenem. Esküdj meg!

Kirke mindjárt megesküdt.

- Most pedig ereszd be ide szerencsétlen társaimat, s változtasd vissza emberré. Parancsolom!

Kirke besorjázta a szerencsétleneket. Csakugyan disznók voltak, s olyan szomorúan néztek reám, mert rám ismertek, de beszélni nem tudtak.

- Ne búsuljatok, kedves társaim, vége immár szenvedéseiteknek. Azért jöttem ide, hogy megszabadítsalak titeket.

Kirke csodabálzsamot vett elő, s mindenik disznónak megkenete azzal a fejét. Hát a következő pillanatban lehullott róluk a sertés, két lábra állottak, visszakapták emberi formájukat, még szebbek és ifjabbak lettek, mint azelőtt voltak. De úgy sírtak örömükben, mint a gyerekek.

Ekkor így szólott Kirke:

- Látod, híres ithakai király, minden kívánságodat teljesítettem, most már ne félj tőlem. Nagyobb a te hatalmad felettem, mint az enyém feletted. Hívd ide többi társaidat is. A hajókat húzzátok ki a partra, s mind lakjatok nálam. Itt jó dolgotok lesz. Esztek-isztok, amennyit a szemetek-szájatok kíván. Addig maradhattok nálam, amíg jól esik. Akár örökké nálam élhettek. Tudd meg, hogy én szeretlek téged, s minden kívánságodat teljesítem.

Jó dolgunk is volt, azt bátran elmondhatom, de egy esztendőnél tovább nem tudtam kitartani. Hiába fürösztözt engem tejben-vajban, azért a szívem mégis hazahúzott.

Egy esztendő múlva kértem őt, hogy most már bocsásson haza, mert engem megöl a nagy bánat és a nagy kívánság.

Nagynehezen elbocsátott. A hajókra sok enni- és innivalót hordatott, hogy ne érezzük útközben semminek a hiányát. Engem mindenféle jó tanáccsal kitanított, hogy mit tegyek, ha a tengeren veszedelem ér utól. Igazán jó volt hozzám, s ha azután mégis szenvedtem; mégis vesződtem, erről ő nem tehetett. Mert tudjátok meg Békesség országának derék férfiai, hogy nagyon messze voltam még az én kedves hazámtól. Nagyon sok szenvedés várt még reám, és sokat kellett túrnöm.

A legnagyobb és legveszedelmesebb ellenségem mégis csak a tenger haragos királya volt. Tőle féltem most is leginkább, mert ha én haza akartam jutni, sehol egyebütnem mehettem, mint tengeren. A tenger az ő birodalma. Akármelyik pillanatban rám támadhat és odacsaphat a sziklához. Most meg a fia miatt is haragudott reám. Hogy tudom én ezt a kettős nagy harcot legyőzni?

Ezekre gondoltam, mikor Kirke országából a tizenkét hajóval elindultam. A tizenkét hajóból mennyi marad meg? És tudjátok most már, hogy a tizenkét hajóból egy sem maradt meg, az embereim közül sem maradt meg, egy sem.

A tenger haragos királya reám uszította a szeleket, a szelek felkorbácsolták a tenger sós vizét, s az én tizenkét hajóm darabokra tört a sziklákon, embereim a tengerbe estek, ott lelték sírjukat, s én egymagam vetődtem partra azon a szigeten, melynek tündére hét esztendeig tartott magánál, s azt ígérte, hogy örökké fogok élni, ha ott maradok nála, s örökké ifjú leszek, mint ő, ha nem gondolok hazámra, ősz apámra, hűséges feleségemre és édes fiamra. Én pedig nem akartam sem örökké ifjú, sem szép maradni, hanem hajtott a vágy haza, haza, haza!

Ez az én bujdosásom története.

A bujdosó király leült, tenyerébe hajtotta a fejét és sírt.

Sírt Jószívű király is, a felesége is sírt, de legtöbbet és legkeservesebb könnyet a csodaszép királyleány hullatott.

A BUJDOSÓ KIRÁLY ELBÚCSÚZIK VENDÉGLÁTÓ GAZDÁJÁTÓL, S HAZAMEGY

A bujdosó király története meghatotta Jószívű királyt, s hosszú ideig nem tudott beszélni. Végre megszólalt:

- Ha nem te mondtad volna el, talán el sem hinném, olyan csodálatos ez a te történeted. Vak énekmondónk ügyes a szóban, jól tud elmesélni, de te sem vagy utolsó. Most már tudjuk, hogy sokat szenvedtél, de látjuk, hogy szeretett téged az Isten, mert erős vagy, mint az erdő szép szál fája. Bizony gyönyörködve nézhet reád mindenki. Hanem mondom én neked valamit, bujdosó király, csak arra kérlek, hogy meg ne haragudjál miatta. Legjobban szeretném, ha te itt maradnál szépen Békesség országában. Ki tudja: él-e apád, hiszen az öreg emberek ereje törekeny. Ma még munkabírók, holnap már ágnak esnek. Ki tudja: vár-e téged feleséged? Talán azt hallotta, hogy elestél Trója falai alatt a csatában, aztán nem akarta király nélkül hagyni az országot, a kis gyermeknek is apai gondviselés kellett, s bizony férjhez ment. Az ilyesmi meg szokott történni. Hát egyet mondanék neked, bujdosó király: maradj te Békesség országában. Tudom én azt, hogy akadna itt nálunk olyan, aki szépen gondodat viselné. Vasárnap szép, tiszta inget adna neked, még ki is hímezné ügyes kézzel, langyos fürdőt csinálna, illatos olajjal megkenné a testedet; főzne jó ebédet, pompás italodról sem feledkeznek meg. Itt ülnél az én oldalamon, s az ország főemberei meghallgatnák okos beszédedet. Mert azt már látom, hogy sok eszed van, tudsz bölcs tanácsokat adni, s nem vagy sem haragos, sem indulatos, sem gőgös. Hát még egyszer azt mondom neked, hogy maradj te nálunk. Itt is lehetsz király, mint otthon voltál. Országunk is van olyan gazdag, mint a tiéd.

Így szólott Jószívű király, s mindenki örömmel hallgatta ezeket a kedves szavakat, s kíváncsiak voltak arra, hogy mit fog erre válaszolni a sokat eltúrt bujdosó király.

- Hiszen, ha az ember tudná, hogy mi vár reá holnap, bezzeg bölcsen tudna cselekedni. Ha én is tudnám, hogy apám meghalt, hogy feleségem megfeledkezett rólam, hogy fiam nem gondol már reám: itt maradnék ebben a kedves országban. Mert lehetett nekem jó dolgom a tündérnek pompás szigetén, jó dolgom lehetett Kirke fényes palotájában is, de eddigelé sehol olyan jók hozzám nem voltak, mint nálatok, ti emberséges emberek. Ha nem volnék meglett ember, aki nem szokott sírni, csak ha nagyon megnehezedik a szíve: bizony én is sírhatnám most a szemetek láttára. De azt mondhatom, hogy akkor sem fogom elfelejteni, ha ezer esztendeig élnél. Minél öregebb leszek, annál többször gondolok vissza Jószívű király a te derék jó feleségedre, aztán erre a gyönyörű virágszálla, a leányodra, aki meztelen vállamra köntöst adott, jó szóval fogadott, hajlékomba hozott, mintha csak az édes bátyja lettem volna, s nem kérdezte tőlem, hogy szegény vagyok-e vagy gazdag, szolga vagyok-e vagy nagy úr! Jaj, hogy az Isten áldja meg őt, s rendeljen számára derék férjet, aki megosztja vele szépen a gondokat és az örömöket. Csakhogy neki öröme legyen több, mint gondja.

Mikor ezt mondta, ránézett a csodaszép királyleányra, de szépen, kedvesen nézett, amint a virágra szokott nézni az olyan ember, akinek jó és meleg szíve van. A király leány arca olyan volt ebben a pillanatban, mint egy lángvörös rózsza, szemében pedig hálados könnycsillogott. Szólani nem szólott semmit, mert férfiak gyülekezetében nem illik beszélni fiatal leányoknak.

A bujdosó király azután így folytatta mondanivalóját:

- Eddigi jószágotokat tetézzétek még azzal, hogy küldjétek engem haza. Aztán még valamit mondom. Van otthon nekünk is hajónk, nem olyan szép, mint aminőket ti tudtok csinálni, de azért elég jó hajóink vannak. Egyszer csak felülök egy hajóra, felültem a fiamat is, a fele-

ségemet is és eljövök hozzátok látogatóba. Szép ajándékokat is hozunk, hogy kedveskedjünk nektek, a legjobb embereknek.

A bujdosó király elhallgatott; Jósziú király pedig kiadta a rendeletet, hogy készítsék fel az útra az ország legpompásabb hajóját.

A királyné enni-innivalót vitetett a hajóra, de sokat és jót, no meg egy csomó ritkaság ajándékot, hogy ezek juttassák eszébe a bujdosó királynak később is Békesség országa népét és királyát s legfőképpen a királynak családját.

A bujdosó király mindenkitől elbúcsúzott, legutoljára pedig odament a királyleányhoz, megfogta a kezét és így szólott hozzá:

- Nagyon boldog légy, olyan boldog, amilyen csak ember lehet!

A királyleány pedig ezt mondotta:

- Te vagy a legjobb ember. Várjuk, hogy meglátogass! Hozd el a fiadat is. Mondd meg neki, hogy úgy jöjjön hozzánk, mintha hazajönné!

A szép, feketére festett hajón pompás ágyat vetettek a bujdosó királynak, mert estefelé volt az indulás. És a vankosra azzal a gondolattal hajtotta le a fejét, hogy holnap reggel otthon ébred fel.

Az álom sem késett. Reászallott szemére a bujdosó királynak. Álmodott a fiáról, akit ölében tartott. Gügyögő gyermek volt, simogatta apjának az arcát. Ez a simogatás olyan volt, mint a bárony és olyan meleg, mint a napsugár.

A hajó repült a tenger hátán, s mire megpitymallott, az alvó királyt szép gyöngéden kitették a hajósok a partra, melléje felhalmozták Békesség országa királyának ajándékait, s visszatértek hazájukba.

Nagy szomorúság volt a szívében a bujdosó királynak, mikor fölébredt. Sűrű köd borult a szigetre, melynek partján feküdt. Nem ismert reá hazájára. Az ám, mert a szárnyas tündér, a leghatalmasabb tündérkirály hírvivője, aki neki az ezerjófűvet adta volt, azért támasztotta a ködöt, hogy ne ismerjen Ithakára, s ne menjen a palotájába.

Ihol megjelent előtte most is gyönyörű arcával, s mosolygott:

- Ne búsulj, Odisszeusz, - mondotta kedvesen. - Itthon vagy te, s én akartam, hogy letegyenek itt a hajósok. Kincseidet szépen elrejtjük egy sziklahasadékban, s később hazaviheted. Most pedig átváltoztatlak téged az én uram királyom parancsára öreg koldussá. Így nem fog senki rád ismerni, még a feleséged és apád sem. Nem is mégy te először a palotádba, hanem felvászorogsz a hegy tetejére, s beállítasz a disznópásztorokhoz.

- Az én derék Eumaiosomhoz.

- Gondolj ki valami mesét, hogy ki vagy, mi vagy. Értesz te az ilyesmihez. Sok mindent megtudsz az öreg kondástól, mert szeret az mesélni. Ha pedig szükséged lesz reám, ott termek melletted.

Ezt mondotta a széparcú szárnyas tündér és úgy eltűnt a bujdosó király szeme elől, mintha a köd nyelte volna el.

A bujdosó király leborult, a földet megcsókolta.

A köd hirtelen eloszlott, a nap kisütött s a rongyos koldus elindult a disznópásztorhoz.

A KIRÁLY DISZNÓPÁSZTORA ÉS A RONGYOS KOLDUS

Az ithakai király öreg kondásának nagy volt a bosszúsága. Már kora reggel szolga jött a paranccsal a királyi palotából.

Így szólott a parancs:

- Tíz finom malacot válasszon ki s vigye fel az udvari konyhába. A vendég urak malacpecsenyét rendelték.

- Görcs szorítsa össze a vendég urak hasát! - mérgeskedett az öreg, s földhöz csapta kopott bocskorát. Az ám, mert éppen azt akarta megvarrni. Elfeslett szegény öreg bocskor. Újat pedig nem akar kérni a királynétől.

- Hiszen a szegény királynét ma-holnap kieszik mindenéből a vendég urak.

Jaj, milyen mérges az öreg kondás a vendégurakra! Ha csak ezt a szót hallja, hogy „vendégurak”, nagyot rittyent az ostorával s hozzá legközelebb álló disznónak a hátát keményen megcsapja, mintha a szegény disznó is „vendégúr” volna.

- No tessék, ma megint tíz malacot vigyek! Mindennap csak vigyek. A kecskepásztor is viszi a kecskéket, a juhász viszi a bárányokat, a gulyás viszi a borjakat. Kinek viszi? A vendéguraknak. A királyné nem parancsol, a királyfiú nem parancsol, csak a vendégek parancsolnak.

Amint így zsörtölődött, kesergett a király öreg disznópásztor, hát egyszerre csak a kutyák elkezdenek rettenetesen ugatni.

- Vajjon ki jöhet? - kérdezte dörögve a vén disznópásztor, s felállott a lócáról.

Egy rongyos koldus lépegetett a kondás házikója felé. Nem volt ithakai koldus, azokat az öreg mind ismerte. Az öreg mindenkit ismer Ithakában. Nem is csoda, mert soha a lábát ki nem tette hazulról. Egyidős a vén királlyal, Laertessel. Nála is szolgált s az apja is kondás volt.

A vén koldus botjával elkergette a kutyákat s megállott a küszöb előtt:

- Áldás, békesség! - így köszönt és sokáig nézte az öreg kondást.

- Jól mondod, éppen ez a kettő kellene! - felelte a kondás.

- Engedd meg, hogy leüljek a küszöbre, nagyon elfáradtam.

- Ott is jó lesz, hát csak ülj le oda. Nincs karosszékem, nem kínálhatlak meg karosszékkal. Úgy látom, hogy nem vagy idevaló.

- Nem, messze földről való vagyok, - felelte a koldus. - Be szép csordája van a falunak.

- Van... van, csak hogy nem a falué ez a csorda, - felelte kurtán a kondás.

- Hát kié?

- A királyé, ameddig addig, de ha tovább is így gazdálkodnak a királyi palotában, hát nem sokáig, annyit mondhatok neked.

- Úgy látszik, mérges vagy, megbántottalak a kérdéssel?

- Te ugyan nem bántottál meg, de azért mérges vagyok.

- A királyra haragszol, mert pazarló vagy a királynéra?

- Bolond vagy öreg, dehogy is haragszom én a királyra. Jaj, istenem, hogy én a királyra haragudjam. No látszik, hogy idegen vagy. Hiszen, ha az én jó uram itthon volna! Bezzeg

nem fájna az én fejem nem várna akkor a királyné, nem búsulna annyit a király úrfi. Nem parancsolnának a királyi udvarban a vendégurak, hogy az eleven tűz égesse meg őket!

- Hol van a te jó királyod, becsületes disznópásztor? - kérdezte a koldus és botjával turkálta a földet, de titokban rá-ránézett az öreg arcára.

- Azt szeretném én is tudni, s megcsókolnám az arcát meg a kezét annak, de százszor is, aki nekem meg tudná mondani. Az én jó, kedves gazdám! Hát látszik, hogy idegen vagy és tudatlan vagy. Nem hallottál te arról a nagy háborúról? Nem tudod azt sem, hogy ki az ithakai király, he? Odisszeus nevét sem ismered?

- Szegény koldus, aki a mások irgalmasságából él, nem sokat tud a királyokról. Elmesélheted nekem, ha ráérsz.

- Elmesélem én szívesen, mert szeretek az én jó uramról mesélni. Ha fáj is a szívem, mikor róla mesélek, nem baj az. Húsz esztendeje már annak, hogy elment Trója alá. Súlyedt volna el az a város is! Bár több esze lett volna akkor, s ne ment volna el. Milyen szép kis fia született akkortájt, meg a felesége is milyen szép volt. Szép az ma is, mondhatom. No hát elment, s azóta várjuk. Várom én, várja a királyné, várja a fia és várja az öreg király is, Laertesz.

- Hát él még az apja is? - kérdezte hirtelen a vén koldus csillogó szemmel.

- Hát hogy ne élne? - kiáltott fel az öreg kondás. - Él bizony s dolgozik a kertben serényen. Hanem a királyi udvarban csúnya dolgok vannak. Bezzeg rendet csinálna ő, ha itt volna, mert sem bölcsebb, sem vitézebb, sem jobb ember nem született a világra, mint az én gazdám.

- Úgy látom, öreg, becsületes disznópásztor, hogy nagyon szereted a gazdádát?

- Hiszen, ha ismerted volna, te is úgy szeretnéd. Hanem hadd meséljem tovább, ha már tudni akartad.

Egyszer az a bolond hír kerekedett errefelé, hogy Odisszeus elesett a csatában. Több sem kellett a csomó léhűtő, haszontalan előkelő úrnak, tömegestől jönnek ide hozzánk a királyi palotába. A királyné kezét akarta mindenik megkérni. Már hogy is ne, mikor szép is a királyné, gazdag is. Bezzeg szeretnének az Odisszeus palotájában lakni és uraskodni. Égesse meg a tűz őket! Csakhogy az én felséges asszonyom nem hitt, s nem hisz ma sem annak a hírnek, hogy az ő ura elesett. De még ha csakugyan elesett volna is - akkor sem menne férjhez. Aztán ott van a derék fia, mert, mondhatom neked, öregember, hogy szörnyen derék fia van az én gazdámnak. Hát ez is már évek óta keresi az apját. Most is abban fárad szegényke. Ő sem hiszi el, hogy apja elesett. Nem hiszi azt el senki. Csak a gyalázatos vendégurak, akik napról-napra mulatnak, esznek-isznak a királyi palotában, fenyegetik a királynét, életére törnek a derék fiúnak, hogy az eleven tűz égesse meg őket mind! Ma is ide küldik a szolgát s parancsolják nekem, hogy tíz malacot vigyek fel az udvarba, mert ők malacpecsenyét akarnak enni. Jaj, hogy nem lehet itt az én áldott uram, adna ő nekik malacpecsenyét, tudom istenem!

- És tűri ezt a királyné?

- Mit tehet szegény feje az orcátlan tolakodók ellen? Tűrni kell és mindennap azért imádkozni, hogy az isten segítse haza a bujdosó királyt, mert csak ő tudná elzavarni a kérőket.

- Hol van a király fia? Mert azt mondád imént, hogy fia is van a te jó királyodnak? - kérdezte a rongyos koldus nagyon kíváncsian.

- Éppen azért ment el a szomszéd országba, hogy megtudakolja a királyoktól, hogy él-e még az ő szegény apja, haza jön-e, látták-e? Tudod öreg, azok a királyok is ott voltak a nagy háborúban s most hazaérkeztek. Hátha hírt hoznak róla. Ezért ment el a derék királyfiú. Neki is keserves sorsa van orcátlan kérők miatt. Én azt hiszem, még az életére is törnek titokban.

Azoktól minden kitelik. Hanem most már elég volt a meséből, kifáradtam. Neked sem lehet valami finom dolgod, öreg cimbora, amint én látom.

- Keserves a sorsom, de nem panaszkodom - felelte a rongyos koldus. - Még egyet szeretnék tőled kérdezni, becsületes disznópásztor, ha meg nem haragudnál miatta.

- Hát csak kérdezz! Megfelelek reá, ha éppen tudok.

- A király fia jó szívvel van-e hozzád?

- Úgy ragaszkodik hozzám, mintha a tulajdon édes apja volnék.

- Ellátogat-e ide néha, hogy a kondát megnézzé? - kérdezte tovább a kíváncsi koldus.

- A konda mián nem nézne ide, mert tudja, hogy emberséges pásztor vigyáz a jószágra, de eljön hozzám, az öregapóhoz s órákig azon faggat, hogy meséljek neki az édes apjáról, akit ő sohasem látott, pedig hej, be nagyon szeretné látni... - Hanem öreg cimbora, amint látom, neked valami beleesett a szemedbe, mert nagyon könnyezik. - A vén koldus szaporán köhögött s megtörülte a szemét ingeujjával s csak ennyit mondott:

- Öreg embernek hamar nedvezik a szeme. Tudhatod magadról.

- Igaz no, annyit mondok, hogyha most betoppanna hozzám az én gazdám, záporosót hullatna az én két vén szemem... Hej, haj, baj ez az élet mindenképen! Nem vagy-e éhes öreg cimbora? - kérdezte a koldustól a disznópásztor.

- Megenném jó szívvel, ha valamit adnál. Ha nem adsz, az sem baj. Az is jól esett, hogy leülhettem a küszöbre.

- Adok biz én, hogyne adnék. Fáradt utasnak jól esik az étel. A vendéget az emberekhez az Isten küldi. Meg kell hát becsülni. Várj csak kicsinyég! Akad két gömbölyűcske malac a falkában. - Ezzel az öreg disznópásztor ott hagyta vendégét, elballagott a makkosba, ott turkáltak a disznók. Megfogott két malacot, s annak rendje-módja szerint elkészítette. Jó malacpörköltet csinált. Értett ehhez is az öreg disznópásztor.

Mikor az étel készen volt, hívta a koldust, hogy üljön közelebb, s egyék, amíg jól esik. Ne sajnálja, mert van bőven. Borral is megkínálta, mert volt neki bora is.

- Most pedig, öreg cimbora, meséld el nekem, hogy ki vagy, mi vagy, honnan jöttél s mi járatban vagy?

A rongyos koldus hamarjában kitalált egy mesét. Mert nem akarta most elárulni, hogy ő ki. Majd eljön annak is az ideje. A szívében pedig örvendezett, hogy milyen derék, hűséges ember az ő kondása.

- Azt látod, öreg, hogy most mi vagyok. Szegény, rongyos koldus, semmi egyéb. Tudd meg, hogy nagyon gazdag ember voltam, s az egész világot bejártam. Hajóm tele volt mindenféle drága holmival. Ezüst-, aranyedényem, sok drága marhám, szép házam, mindenem volt nekem. Nagy urakkal ültem egy asztalhoz, finom ételt hordtak fel asztalomra a szolgák. Hát nagy úr voltam, de aztán fordult egyet a világ kereke. Nagy háború ütött ki. A háború pedig nagy nyomorúság, hát elvesztettem mindenemet, otthagytam a hazámat, szerencsét próbáltam más országban. Megint meggazdagodtam, hajót vásároltam, s elindultam vissza a hazámba, csak hiába, mindenütt jó lehet, de azért legjobb mégis otthon.

- A már igaz lehet! - mondotta az öreg disznópásztor, ámbár ő maga soha másutt nem élt, mint csak a hazájában. - Hej, szegény jó királyom, neki is itthon volna a legjobb. De csak mondd tovább, öreg cimbora!

- Elindultam, mondom, haza. Tele volt sok drága holmival a hajóm. Örvendettem előre, hogy meglátom hazámat. Hát nem láthattam meg, mert a haragos tenger elnyelte a hajót kincsestül, engem pedig kihajigált a partra. Azóta rongy a ruhám, koldulom a kenyeremet. Ide is hozzátok egy tutajon hoztak irgalmas emberek. Az Isten jó volt hozzám, hogy éppen hozzád vezért, becsületes disznópásztor.

- No hát én pedig azt mondom neked, hogy most ne búsulj. Hazajön a királyúrfi, s neki majd gondja lesz reád. Nem mondom, hogy a királynéhoz menj a palotába, mert az, szegény, most úgysem tudna rajtad segíteni. Maradj nálam. Egy zsúp szalmám, holmi takaróm csak akad még, vetek ágyat neked. Ha meg fázni találnál, rád vetem az öreg subát is, mert én el leszek anélkül is. Ha már ide igazított Isten, ne lehessen reám panaszod, öreg cimbora!

A rongyos koldus szerette volna megölelni az öreg kondást ezekért a szavakért. Olyan jól estek neki ezek a szavak, mintha hájjal kengették volna.

A BUJDOSÓ KIRÁLY TALÁLKOZIK FIÁVAL, ELÁRULJA NEKI, HOGY Ő AZ APJA

Másnap reggel már hajnalban felkelt az öreg disznópásztor s körüljárta a legelőt. Ismert ő minden disznót, minden malacot. Meg beszélni is tudott velük, de különösen tudott beszélni a kutyákkal. Hogy ugrándoztak körülötte a bozontoszőrű kuvaszok, mennyire szót fogadtak neki.

Ezalatt a vén koldus apró fát, gallyat szedett össze a hegyoldalba, s tüzet rakott. Értett ehhez is, mintha egész életében egyebet sem csinált volna.

Meg is dicsérte az öreg pásztor:

- Ezt már szeretem, öreg cimbora. Nem kényesedtél el a nagy gazdagságban. Hanem annyit mondok, hogy gazdám is értett minden munkához, pedig híres király volt, s nem szokott a szolgai munkához. Vajjon merre bujdoshat szegény feje? Látod, minden istenadta nap eszembe jut húsz esztendő óta. Soha még egy falatot sem nyelek úgy le, hogy reá ne gondoljak.

- Ő is sokat gondol reád, öreg, becsületes pásztor, - mondta a koldus.

- Hát azt te honnan tudod? - kérdezte az öreg, s rásandított a vendégre.

- Csak úgy gondolom.

- A meglehet, hogy gondol reám! Aj, haj, haj!...

- Nézd csak, ki jöhet onnan? - szólalt meg nemsokára a vén koldus... - Egyenesen ide tart. A kutyák nem ugatják, mint engem tegnap. Ugrándoznak körülötte, farkukat csóválják.

A vén disznópásztor kiállott a küszöbre, szeme fölé tartotta a jobbtenyerét, hogy jobban lásson. Másik kezében tartott egy fazekat, s abban tej volt. Hát egyszerre csak kiesik kezéből a tejszazék, ő meg nagyot rikkant:

- Te vagy az, hé? Jaj, hát csakugyan te volnál?

Aztán, ahogy öreg lábaitól tellett, szaladt elébe, kiterjesztette két karját, s megölelte, hátát megveregette, aztán megcsókolta arcát jobbról is, balról is, aztán a homlokát, aztán a két szemét. Megint megveregette a hátát, vállát, s utoljára a kezét csókolta meg:

- Jaj édes fiam, édes kis gazdám!...

Szép, sugár, szélesvállú huszonegyesztendős legény volt az öreg kondás kisebbik gazdája. Sugárzott a lélek meg a jó szív két barna szeméből.

- Én vagyok, apó, hát ki is lehetne más? Most érkeztem a hajón, de nem mentem a palotába, hanem előbb hozzád jöttem. Mi hír van otthon? Mit csinál édesanyám, kaptatok-e hírt az én dicső apámról? Én hozok hírt róla azoktól, akik együtt voltak vele a nagy háborúban.

- Hamar ülj le arra a lócára, s mesélj, fiam! - kérte nagylelkendezve az öreg kondás, aki buzgóan törölgette a tenyerével barázdás homlokát, ráncos orcáját vagy talán inkább két pislogó szemét. A vén koldus felállott a lócáról, hogy helyet adjon a királyfiúnak. Alázatosan állott fel s nagy gyönyörűséggel nézte. Csak a mindentlátó Isten láthatta, hogy mi volt e pillanatban a vén, rongyos koldus szívében!

- Maradj csak ülve, öreg ember! - szólott hozzá barátságosan a szép ifjú. - Elférünk mi ketten is a lócán.

A vén koldus nem akart leülni, de a disznópásztor nógatta:

- Csak ülj le, öreg cimbora! Nem kényes, nem is büszke az én édes fiam. Szakasztott olyan ez, mint apja ura volt. Aj, haj, szegény jó gazdám, ha te most itt lehetnél, s láthatnád, milyen szép szál legény a fiad!

- Ide hallgass, apó! - kezdette a királyfiú, - jó hírt hozok apámról. Nem esett el a nagy háborúban, hanem él, s haza fog jönni. Ezt mondták nekem. Nagy az én örömöm, s most már csak azt várom, hogy megérkezzék. Akivel csak találkoztam, pedig sok emberrel találkoztam, mind dicsérték az én jó apámat. Nem is tudnám mind elsorolni, annyi jót mondtak róla. Elhiheted apó, hogy öröm volt ezt a dicséretet hallani. Már csak arra kérem az Istent, hogy én is hasonló legyek hozzá.

- Az vagy már, ha én mondom, - vágott közbe az öreg disznópásztor... - Jaj, tehát csakugyan él, s hazajön?

- Hazajön, hogy megbüntesse a cudar kérőket.

- A tűz égesse meg a cudarokat. Tegnap tíz malacot faltak fel, s egy csomó bárányt, hogy jöjjenek ki elevenen az oldalukon. Hanem erről jut eszembe, hogy valami harapnivaló kellene. Megyek már!

Az öreg kondás kiment a házból, s a vén koldus egyedül maradt a királyfiúval.

Hát ebben a pillanatban csoda történt. A szárnyas szép tündér megjelent, de csak a vén koldus szeme látta, a királyfiú nem.

- Nosza hamar visszaváltoztatlak, hogy az apa álljon a fiú előtt, de csak addig, amíg ketten lesztek.

A vén koldus hallotta ezt, de a királyfiú nem. Ez volt a csoda.

Következő pillanatban a vén koldusból ragyogó öltözetű, gyönyörű arcú férfiú lett. Magas, szélesvállú, csillogószemű. A királyfiú szeme káprázik, amint reá nézett:

- Ki vagy te, csodálatos idegen?

- Az vagyok, akit vártál, akiért elmentél idegen országokba, akit húsz esztendővel, mint karonülő kisfiú láttál csak, én vagyok a te édesapád.

A királyfiú szíve reszketett az örömtől, de nem tudta, hogy mi történt vele. Nem tudta a karját mozgatni, nem tudott szólni. A bujdosó király szívéhez ölelte, szemét, arcát csókolta:

- Édes fiam!... Édes jó fiam... Nem gonosz káprázat ez, amint látod. Higyj szavaimnak, én vagyok a te édesapád. Hazasegített az Isten, s most a jóakaró tündér szavát elárulom neked. Ez az én igazi alakom, a másik alakom csak arra való, hogy senki reám ne ismerjen. Lásd, az öreg disznópásztor sem ismert meg. Nemsokára ismét vén, rongyos koldus képében fogsz látni és senkinek el nem szabad árulnod, hogy itt vagyok, hogy hazajöttem. Együtt fogjuk elpusztítani a föld színéről a gyalázatos kérőket, ezért kell nekem újra felvennem a vén koldus alakját.

- Apám, dicső apám!... Én édes szép apám! - kiáltott fel kitörő örömmel a királyfiú. - Hát igazat mondtak nekem! Ó be jó az igazságos Isten!

- Ne mondd meg anyádnak sem, nagyapádnak sem! Igérd meg, hogy az öröm nem fogja megoldani nyelvedet.

- Igérem, édesapám!

Mire az öreg kondás visszatért, megint vén koldussá lett a dicső édesapa, a szárnyas tündér akarata szerint. Az öreg kondás ételt rakott az asztalra, s hárman letelepedtek. Ettek-ittak és nagyon örvendettek egymásnak.

Az öreg disznópásztor így szólott evés közben kisebbik urához:

- Nézd meg, fiam, ezt a jó vén cimborát. Szegény az istenadta, nincs becsületes gunyája, öreg is már, idegen is nekünk, de azért én mégis kérlek tégedet, hogy vedd oltalmadba, mert nincs a szerencsétlennek senkije ezen a világon. Tegnap jött hozzám, az éjszakát is nálam töltötte. Megígértem neki, hogy a te jószágodba ajánlom. Bezzeg jó dolga volna szegénynek, ha a dicső Odisszeusz itt volna, tudom, nem bántaná senki őt a királyi udvarban.

Felelt rá a királyfiú:

- Okosan beszéltél, derék kondásom. Ez az idegen nekem is tetszik. Nem nézem én a gunyáját, mert sokszor csal a ruha. Mindenkinek a szemében van a lelke, azért a szemét nézem az embereknek. Ennek az öreg embernek a szeme tiszta tükör. Most a palotánkban nem sok védelmet adhatok neki, mert ott a gonosz kérők reám is görbe szemmel néznek, de azért rongyos ruhája helyett adok neki tisztábbat. Eljön mindennek az ideje, apó, s más világ lesz a királyi udvarban is. De most te kösd fel hamarosan a bocskort, siess a királynéhez, az én édesanyámhoz. Mondd meg neki, hogy szerencsésen hazaérkeztem. Azt is mondd meg, hogy jó hírt hoztam, s ne sírjon örökké. Nagyapámnak is izenje meg az öreg dajkával, hogy itthon van az unoka. Ezeket végezd el, de ne ácsorogj, apó, mert ha nem vagy itthon, a kanászbojtárok elhaszontalankodják a drága időt.

Erre a vén disznópásztor felkötötte öreg lábára a bocskort, s elcsoszogott a város felé.

A BUJDOSÓ KIRÁLYT SAJÁT PALOTÁJÁBAN MEGCSÚFOLJÁK A GONOSZ VENDEGEK

Másnap a királyfiú elbúcsúzott az öreg kondástól meg a vén, rongyos koldustól. Az ám, a királyfiú megölelte a koldust is, éppen úgy, mint a kondást.

- Ti csak jöjjetek külön a királyi palotába, ne jöjjetek velem. Jobb lesz az úgy, öregeim. A többi aztán megjön egymásután, amint a jó Isten rendeli, mert Isten akarata nélkül nem történik semmi az emberek életében.

A királyfiú elindult. A két öreg gyönyörködve nézett utána.

Megszólint az öreg kondás:

- Elhiheted nekem, vén cimbora, hogy ebből a fiúból éppen olyan derék ember lesz, mint az apja volt. Hátha Isten csodát tesz, s visszahozza csakugyan hozzánk.

- Visszahozza bizonyosan! - mondotta a koldus.

- Megint olyasmit eresztettél ki a fogaid sövényén, kedves pajtásom, ami nekem tetszik. Most már elindulhatunk mi is lassacskán, mert az öreg láb kisebbet lép, mint a fiatal, s jó messze van ide a gazdám háza.

- Valamit szeretnék kérni tőled, becsületes kondás! - szólalt meg a vén koldus.

- Hát csak kérj, bizonyosan megteszem, ha módomban áll.

- Jó, erős kampós botra volna szükségem, mert hamar elfárad a lábam. Ha botra támaszkodhatnám, könnyebb volna a járás.

- Ehun, ez a görcsös bot, erre reátámaszkodhatsz. Nem törik el, mert szörnyen kemény fából faragtam ezelőtt harminc esztendővel. Hej, akkor még tízesztendő gyermek volt az én nagyobbik gazdám.

A két öreg elindult.

Útközben találkoztak a királyi kecskepásztorral. Himlőhelyes arcú, sandaszemű ember volt a kecskepásztor, jóval fiatalabb, mint az öreg kondás. Ő is királyi palotába igyekezett. Két bojtár kecskéket hajtott utána, hogy a kérőknek legyen a lakomához.

- Hát te vén szószátyár kondás, - így kezdett arcátlankodni a kecskepásztor, - miféle madár-ijesztőt fogtál? Hova viszed azt a sántikáló rongy-embert? Csak nem hiszed, hogy a derék vendég urak...

- Égesse meg a tűz! - vágott közbe mérgesen a disznópásztor, - de nem mondta hangosan, hogy a kecskepásztor meg ne hallja. Félt az öreg ettől a cudar kecskepásztortól, mert tudta, hogy a kérőknek hízeleg, s nem hűséges a királyfiúhoz.

Folytatta a kecskepásztor:

- A derék vendég urak leveszik görbe hátáról a piszkos, rongyos gunyát és selyem- vagy bársonypalástot akasztanak a nyakába. Azt sem hiheted, hogy odaültetik ezt a sehonnai, nagybélű koldust az ünnepi lakomához. Koldulni akar talán? Látom nyakában lóg kócmadzagon bűdös tarisznyája, azt akarja megtölteni alamizsna-kenyérrel.

- Most már elhallgass ezzel a ronda beszéddel, te hitvány kecskepásztor, azt mondom én neked! - ripakodott reá az öreg disznópásztor. - El találom mondani a királyfiúnak, hogy milyen arcátlan vagy ehhez a becsületes öreghez, akkor...

- Mit fenyegetsz engem, vén ebcsont? Nem félek én a királyfiútól. Majd elbánnak vele a dicső vendég urak, mert hiába várjátok ti a királyt. Rég felfalták a vadmadarak a csatamezőn... Te pedig utálatos idegen koldus, jobban teszed, ha feléje sem nézel a királyi palotának, mert bizony kiröpítenek onnan a derék vendég urak...

- Égesse meg őket az eleven tűz! - kiáltotta közbe az öreg disznópásztor.

Ekkor a szemtelen kecskepásztor még közelebb ólálkodott a lassan ballagó két öreghez, s a vén koldust oldalba rugta, s így rikácsolt reá:

- Ez való neked, mihaszna ingyenélő, ha meg akarod tudni.

A vén koldus eltűrte. Hátra se fordult, egy árva szót sem vesztegetett a kecskepásztorra. Pedig haj, lelkében forrt a keserűség. Elnyelte a sértő szót, eltűrte a rugást.

A kecskepásztor otthagya őket, s előre sietett, a két öreg pedig szép lassan cammogott a sziklás, poros úton a királyi palota felé.

Mikor megint csak kettecskén voltak, kérdezte a vén koldus a disznópásztortól:

- Sokan vannak-e a kérők? - becsületes disznópásztor.

- Sokan vannak, hogy a tűz égesse meg őket. Idecsődültek mindenfelől, mert fel akarják falni mindenünket. Lehetnek százan is, ha többen nem. Majd meglátod őket, bár én soha egyet sem láttam volna közülök. De még őket sem utálom annyira, mint ezt a kutyapofájú kecskepásztort. Mondom is neked, hogy ha az én jó gazdám hazajön, ezt a mérges férget pusztítsa el legelőször a föld színéről. Nincs piszkosabb ember, mint a háládatlan. Ehun látszik már a királyi palota! Mindjárt ott leszünk. Előbb bemegyek én, azután gyere be te is, öreg cimborá. Úgy-e szép a palota?

A vén koldus hajtogatta a fejét, mutatta, mintha bámulná. Hej, ha az öreg disznópásztor tudta volna, hogy hányszor gondolt erre a palotára a vén koldus húsz esztendő óta, s hogy reszketett öreg szíve, mikor a palota küszöbét most koldusruhában nagy-félénken átlépi! Hanem erről nem tudott senki.

A palota nagy termében, melynek falai fegyverekkel voltak teleaggatva, mulatott javában az ingyenélő kérőknek a serege, szolgák hordozták körül nagy tálakban a párolgó, jószagú sült húst, fonott kosarakban a frissen sült kenyeret. Ismét más szolgák az öblös kupákba töltögettek a mézízű pompás bort. A vendég urak pedig kacagtak, faltak s nagyon hangosan beszélgettek.

Ott ült egy emelvényen a terített asztalnál a királyfiú is, folyton az ajtóra nézett, hogy mikép lép be azon a becsületes kondás.

Ott ült a kérők között a gyalázatos kecskepásztor is. Nagy darab sült hús volt a kezében, s azt harapdálta, az ölén pedig a kenyér, előtte az asztalon a kupa, s benne a mézízű bor.

Nagyon jól érezte magát a kérők között, mert jó szemmel néztek reá, s magukhoz tartozónak érezték.

Mikor az öreg disznópásztor belépett a nagy terembe, a királyfiú mindjárt magához intette, adott neki húst, kenyeret s megkérdezte tőle, de természetesen csak súgva, hogy eljött-e a vén koldus?

- Itt van ő is, kedves kisebbik gazdám! - súgta az öreg. - Csak figyeld az ajtót, mindjárt bejön szegény. Megcsúfolta, még meg is rugta útközben a cudar kecskepásztor, - panaszkolt a becsületes öreg.

A királyfiúnak nagyot villant a szeme, s halkán kérdezte:

- És eltúrte a vén koldus?

- Eltúrte, nem szólott szegény egy árva szót sem.

- Szegény jó édesapám! - gondolta magában a királyfiú. - Idehallgass, öreg, ha bejön a koldus, menj később hozzá, s mondd meg neki, hogy járja sorjába a kérőket, alázatos hangon kérjen tőlük alamizsnát. Én izenem neki, hát csak tegye meg.

- Megmondom neki, kis gazdám, de félek, hogy meg fogják csúfolni.

- Csak tedd azt, amit mondtam, öreg.

Éppen ebben a pillanatban lépett be félénken a vén koldus. Előbb körülnézett, jó hosszú ideig nézett körül, mintha mindenkit látni akart volna: a fiát, a kérőket, a becsületes kondást, a cudar kecskepásztort s legfőképpen a feleségét, aki komoly, szomorú arccal ült egy külön asztalnál, s nézte, miként pusztítják vagyonát a féktelen kérők nagy elbizakodottságukban.

Azután leült a küszöbre, mert a koldusoknak nincs helye a királyi palota terített asztalánál. Neki csak a hulladékból jut, ha ugyan ki nem dobják a tereméből.

A cudar kecskepásztort már ujjal mutogatott reá, s ennek is, annak is csufondáros arccal magyarázta, hogy finom vendéget hozott ide a nyavalyás disznópásztort.

És csakugyan a disznópásztort volt az, aki mindjárt egy fél kenyeret vitt a vén koldusnak, főtt húst is jó nagy darabot, s a fülébe is sűgött valamit.

Mindezt szemmel tartotta a cudar kecskepásztort, s titokban izgatta a dicső vendég urakat, hogy ne tűrjék a királyi fényes palotában ezt a betolakodó idegen koldust.

De a kérők igen nagy és hatalmas urak voltak. Nem sokat törődtek a rongyos koldussal. Egyszer csak feláll a vén koldus a küszöbről, közeledik a kérők asztalához.

- Vajjon mit akarhat? - gondolja magában a cudar kecskepásztort.

Koldulni ment a kérőkhöz. Kinyújtotta a kezét, siránkozó hangon szólott. Beszélt az ő nyomorúságáról. Emlegette, hogy egykor ő is gazdag és hatalmas volt. Ilyesmiket motyogott.

A kérők odahajigáltak neki egy-egy falatot, s aztán elfordultak tőle gőgösen.

- Eredj innen, öreg! - mondotta az egyik finnyásán, nem jó reád nézni, ha az ember eszik... lódulj már arrébb!

A kérők között volt egy nagyon szép arcú ifjú, bársonypalást volt a vállán, koszorú a göndör haján. Ez volt a legkevélyebb és a legarcátlanabb. Az asztalfőn ült, s tudta, hogy ő a legfélelmebb az összes kérők között.

Ehhez is hozzáment a rongyos koldus, megállt az asztalnál, s kinyújtotta alamizsnakérő kezét:

- Uram, szegény koldus áll előtted a fényesruhájú nagy úr előtt. Nézz reám irgalommal! Gondolj arra, hogy a szerencse forgandó; ma te vagy felül, holnap te kerülhetsz alá...

Tovább nem folytathatta a vén koldus, mert a széparcú kérő csúnyán reátámadt:

- Elhallgass, mert utálat és förtelem reád nézni! Mit keresel te ebben a fényes királyi teremben? Olyan vagy, mint egy ronda állat. Miféle szemtelen ember hozott ide, s hogy mertek téged ide beereszteni?

- Isten nevében jöttem, mert a vendéget Isten küldi. Te is vendég vagy itt, uram, te sem a magadébol eszel. Azt fogyasztod, amit más szerzett. Téged sem hívott ide senki, de talán az Isten sem küldött...

- Ne járjon a te útalatos szájad, - támadt reá durván a fényesruhájú nagy úr. - Elkotródj innen, s várd meg, amíg visszajön az ithakai király, akiről azt mondják, hogy az ilyen magadfajta szemét néppel is szóba állott. Én ugyan nem dícsérem meg e miatt.

- Emberséges volna, ha...

De a lelketlen kérő sem engedte, hogy tovább mondja, hanem felragadta a zsámolyt, melyen lábát nyugtatta, s teljes erejéből a vén koldus lapockájához vágta.

- Nesze, tolakodó, ez az én alamizsnám!...

A kérők röhögtek, de volt köztük olyan is, aki kedvetlenül rázta a fejét, mert nem tetszett neki, hogy ilyen kegyetlenül bánt a szegény koldussal.

Hát a vén koldus?

Ezt is eltűrte. Csöndesen visszament a küszöbhez, s leült. Nem sírt, nem panaszkodott. Csak tűrt.

A királyfiú is látta, hogy a vén koldust miképen bántalmazta a leggőgösebb kérő. Szeme nagyot villant. Lelkében a bosszúállás gondolatai viharzottak.

Majd eljön az ideje a fizetésnek - ezt gondolta.

A BUJDOSÓ KIRÁLYT MEGISMERI ÖREG KUTYÁJA

A királyi palota udvarában, hová a szemetet szokták hordani, hevert a ház öreg kutyája. Nagyon öreg volt már. Hajdanában sokszor kísérte el Odisszeus királyt, ha vadászni ment. Serény, fürgé állat volt, ragaszkodó és nagyon szótfogadó. Ezer hang közül is megismerte a gazdája hangját, s mellette termett.

Mikor a király elment a háborúba, nem törődött a jó vadászkutyával senki sem. Aztán megöregedett. Kihullottak rendre a fogai, elromlott a látása, félig vak volt már. Enni sem adott neki senki. Lesóványodott szegény feje. Egész nap ott hevert a szemétdombon. Akárki haladt el mellette, a füledobját sem mozgatta, rájuk se nézett, nem törődött senkivel a világon. Most pedig, mikor az öreg disznópásztor meg a vén koldus haladt el mellette, s a vén koldus megszólalt, a kutya hirtelen felkapta a fejét, kezdte a farkát csóválni, örvendő ugatásban tört ki, de fölkelni már nem tudott.

Szegény pára ráismert a gazdájára.

Ez volt húsz esztendő óta az egyetlen örömdetes pillanata. És egyúttal az utolsó is. Többé meg nem mozdult. Kiadta párját.

A vén koldus elsietett, mert attól félt, hogy a disznópásztor észreveszi, s megkérdezi tőle, hogy miért eredt meg hirtelen szeméből a könny.

Pedig azt nem szabad még egyelőre megtudni a palotában senkinek, hogy ki is tulajdonképpen a vén koldus. Csak a királyfiú tudja.

- Vén cimborá, - mondotta a disznópásztor, - sajnálom, hogy a kérők megcsúfoltak, de most elviszlek a királynéhez, mert ő is sajnál téged. Azt izente nekem, hogy beszélni szeretne veled. Mondj szegénynek egy-két jó szót. Az élete úgyis csupa keserűség, mióta dicsőséges ura elment a nagy háborúba.

Hát az egyik szolgáló, annak a cudar kecskepásztornak a leánya, nagyon gorombán fogadta őket az asszonyház pitvarában.

- Mit keresel megint itt, te kotnyeles disznópásztor? Hát az meg ki, aki veled jött? Még csak az kellene, hogy beeresszelek titeket az asszonyhoz? Nem elég volt, hogy ott a nagy házban koldult a fényes kérő uraktól? Hiszen meg is kapta a magáét! Most meg idekeni-feni piszkos pofáját, a gyalázatos. Elmenjete, mert mindjárt hozom a seprűt!

- Ne nyelvelj! - riadt rá az öreg disznópásztor. - Nem hozzád jöttünk, hát ne koptasd a szájadat. Éppen olyan kutyamájú vagy, mint apád, te eb fajzat!

A nagy veszekedésre kijött a belső házból a királyné, s amint megpillantotta a vén koldust, mindjárt behívta:

- Csak jere be, idegen és ne szégyeld magad a koldusgunya miatt. Elmondta nekem az én szívem magzatja, hogy nem voltál te mindig ilyen szegény. Azt is elmondta, hogy messze földön jártál. Azért hivattalak, mert hírt szeretnék tőled hallani az én jó uramról, akit húsz esztendeje siratok és várok. Te pedig öreg kondás ülj le addig a konyhában, s ne hallgass az ilyen cserepes szájú leány beszédére.

Így szégyenítette meg a királyné a cudar kecskepásztor leányát, s intett a vén koldusnak, hogy csak menjen be a belső házba.

Be is ment a vén koldus, s leült a királynével szemben egy cifra lócára.

- Áldott légy, jó királyné, hogy színed elé bocsátottál. Koldus condram miatt ne nézz reám megvetéssel. Ha a szívembe láthatnál, még jobban megfeledkeznél rongyaimról.

- Mindenkit szívesen látok én, aki hírt mondhat az én jó uramról. Mert jó uram volt ő, s most is uram nekem. Ha százszor annyi kérő jönne is az udvaromba, egyiknek a kedvéért sem tudnám őt elfelejteni. Éppen olyan nagy lehetett, mint te, csak hogy téged az öregség meggörbesztett, aztán szép piros orcája volt, és a haja hullámos göndör. Ilyen szép volt az én drága uram. Most pedig azt is elmesélem neked röviden, hogy sokat zaklatnak engem a kérők. Azt híresztelték, hogy az én drága uram elesett. Én nem hiszem el, nem is fogom elhinni soha. Hogy aztán sokat zaklattak, azt mondtam: várjanak, míg apósom, az öreg Laertesz király szemfödélét kihímezem. Én pedig úgy csináltam, hogy amit nappal hímeztem, azt éjjel felbontottam. Így akartam őket rászédni, hogy soha el ne készüljön a szemfödél, de a szolgálók rám lestek, s elárultak a kérőknek. Most nagyon sürgetnek, hogy már válasszak közülök. Én nem akarok senkit választani. Nekem az én jó uram kell. Most beszélj te róla, mert azt mondta az én édes fiam, hogy te tudsz róla, s te engem meg fogsz vigasztalni.

A vén koldus nagyon boldog volt, mikor ezt hallotta. Legjobban szerette volna, ha azt mondhatná:

- Most már vége legyen minden szomorúságnak; lásd, itt vagyok, én vagyok a te férjed. A tündér öreg koldussá változtatott engem, hogy ne ismerjete meg...

Igen, de nem mondhatta, mert asszonyra ilyen nagy titkot nem bízhat, még akkor sem, ha nagyon szereti.

- Királyné, nagyon alázatosan köszönöm jószágodat. Amiket az imént elmondottál, nagy örömmel hallgattam. Minden szavadból kitetszett, hogy királyi uradat most is szereted, s várva várod, hogy hazajöjjön. Nohát én is láttam a te derék uradat ezelőtt néhány esztendővel. Már vége volt a nagy háborúnak, s ő sok kincsel megrakodva hazafelé tartott. Beszéltem is vele, mert akkor még én is gazdag voltam, s a leghíresebb emberek is szívesen beszéltek velem. Hogy jobban elhidd a szavaimat, azt is elmondom, hogy milyen ruhája volt az ithakai királynak. Bíborszínű gypjúköpeny volt a vállán kétrét hajtva, aranycsattok foglalták össze a nyakán. Őzet marcangoló vadászkutya volt a kapcsón kiverve. Valami ügyes ötvös csinálhatta. Ennél remekebb munkát ritkán láthat az ember. Ebből megítélheted, hogy a magam szemével láttam férjedet.

- Te kedves jó öreg, most már hiszek neked, mert szakasztott olyan ruhája volt az én édes uramnak, - mondta nagy örömmel a királyné. - Sokan hoztak már hírt róla, de azok nem látták, csak hallottak róla. Inkább hazudtak, mint igazat mondtak, csak hogy bő ajándékot kapjanak tőlem. Neked a legszebb ajándékokat tartogatom. Adok neked puha gypjúból kötött palástot, szép fehérret, és adok finom sarút a lábadra, élhetsz itt a királyi konyha főztéből, ameddig csak élsz, ha csakugyan hazajön az én édes jó uram, s megszabadít ettől a sok kérőtől.

- Hazajön és megszabadít téged, azt én mondom, s megvigasztallak, szomorú királyné.

- Mikor jön? - kérdezte sóvárgó szívvel a királyné. - Még csak erre az egy kérdésemre felelj!

- Egy hét nem telik el, az ithakai király palotája megtisztul a kérőktől.

- Most ide figyelj, te koldus öreg ember, én behivatom a szolgálókat, s megparancsolom nekik, hogy készítsenek pompás fürdővizet neked, segítsenek, hogy megfürödjél, s adjanak reád tiszta ruhát, mert ez a mostani gunyád elég piszkos és rongyos.

- Gondoskodásodat igen szépen megköszönöm, hanem új köntöst ne adj még reám. Ne mondják a kérők, hogy engem felruháztál. Arra még ráérünk, s akkor kiválasztom a legszebb

ruhát. A szolgálók segítsége sem kell nekem, mert tudom, hogy nem szívesen segítenek. De van neked egy öreg, hűséges cseléded, aki nagyon szerette királyi uradat, dajkálta is mindig...

- A vén dajkát gondolod? - kérdezte a királyné.

- Úgy mondta az öreg disznópásztor, ha jól emlékszem. Őt kérd meg, hogy segítsen nekem.

A királyné nyomban behívatta a vén dajkát, s megparancsolta neki, hogy az idegennek hozzon meleg vizet, készítsen fürdőt és mossa meg a lábát.

A vén dajka kíváncsian nézett az idegenre, s aztán így szólt:

- Ha nem volnál ilyen töpörödött és meggörbült, azt mondanám, hogy szakasztott olyan vagy, mint az én drágám. Elhíheted, hogy drága volt nekem, mert én dajkáltam. A hangod is szakasztott az ő hangja. Még most is a fülembe cseng, százezer hang közül is megismerném. De most hozom a jó meleg vizet, s megmosom a lábadat. Nagyon szívesen teszem, nemcsak azért, mert a királyné parancsolja.

Eltipegett a vén dajka, hozta a meleg vizet, s hozzáfogott a munkához. Közben folyton dicsérte az ő kis gazdáját, mert neki most is csak olyan kicsiny volt, mint régesrégén.

A vén koldus pedig megjed, mert attól tartott, hogy a vén dajka valamiről ráismer, s a nagy titkot hamar elkotyogja. Azért nem is mert beszélni, mert lám már eddig is gyanakodott rá a vén dajka a hangja miatt.

Hát mikor a lábszárát meglátta mosás közben, egyszerre csak felsikoltott, s még a lábmosó edény is felfordult, mind kiömlött a víz.

- Jaj... Jaj!... Jaj!... Mit tapogatnak itt az én öreg ujjaim? Bizony sebhelyek vannak itt a lábad szárán. Most már tudom, hogy ki vagy, édesem, nem vagy te szegény koldus, hanem...

Tovább nem mondhatta a sírdogáló anyóka, mert a bujdosó király hirtelen rátapasztotta kezét a szájára, s halkán ezt sugta a fülébe:

- Egy szót se szólj tovább, édes öreg dajkám, mert abból nagy baj lesz! Úgy-e ráismertél a sebhelyre? Azt is tudod, hogy ezt a sebet a lábamon vadkan ütötte egy vadászaton. Igaz, de ne essék róla több szó most. Jól ide vigyázz! Neked el kell némulnod, öreg dajkám, ha szereted uradat, senkinek el ne áruld, hogy megérkeztem. Előbb hadd végezzem el azt a munkát, melyet Isten rótt reám. Hadd büntessem meg a bűnösöket. Megértettél-e, öreg dajka?

A dajka is halkra fogta a szót, s ezeket suttogetta:

- Hallgatok, mint a hal. Miattam ne félj, mert senki úgy nem akarja a gonosz kérők pusztulását, mint én. Jaj, még akkor sem szólanék, ha tüzes fogóval csípnének.

Így aztán nem tudta meg a királyné, hogy megérkezett a férje.

- Jó öreg, - mondotta a lábmosás befejeztével a királyné, - most még az álmomat mondom el neked, hátha meg tudod fejteni. Te nagyon okosnak látszol. Beszélni sem tud senki úgy, mint te. Ebben igazán hasonlítasz az én drága uramhoz. Ide hallgass. Azt álmodtam tegnap, hogy az én szép húsz ludamat, melyeket itt tartok finom árpaszemen a palota udvarában, megtámadta egy saskeselyű. Hirtelen csapott le rájuk, s mindeniket megfojtotta. Én nagyon sírtam, de a saskeselyű újra leszállott a levegőből, s így szólt hozzám emberi hangon:

- Ne sirasd szépen meghízalt lúdjaidat. Tudd meg, hogy a saskeselyű javadat akarta. Én vagyok a saskeselyű, a te férjed, a ludak pedig, akik falánkan ették az árpaszemeket: a kérők. Hát ne sirasd őket, te balgatag. Ezt álmodtam, de mikor felébredtem, s kimentem az udvarra, hol a majorság van: láttam a húsz ludat, nem esett bennök semmi kár. Fejtsd meg, kedves öreg, ezt az álmot!

A vén koldus így fejtette meg a királyné álmát:

- Megfejtette már férjed, aki saskeselyű képében szét tépte a ludakat. Úgy fog történni szóról szóra. Azért ne félj sem a holnapi, sem az azután következő napoktól, mert ismét mondom neked, hogy jóra fordul minden.

- Te drága, jó idegen, hogy meg tudsz engem vigasztalni. Soha senki sem tudott így megnyugtatni. Mindenki hazudott nekem, de te az igazat mondod, s azt is olyan szépen. Ha te mindig mellettem volnál, soha sem félnék, nem is sírnék. Vajjon ez hogy lehet? Most még valamit elmondok neked, aztán ágyat vettetek számodra, hogy édeset aludjál az én palotám fedele alatt. Ide figyelj, aranyos öreg ember!

- Hallgatom minden szavadat, kedves királyné. Olyan édes a hangod, úgy tetszik a fülemnek, mintha nem is beszéd, hanem muzsika volna.

- Holnap felhívom próbára a kérőket. Felállítatom a tizenkét fejszét szépen sorjában; aztán levétem az öreg kondással a fegyverház oldaláról férjem öreg keziját. Aki fel tudja a kezijon a húrt ajzani, s a nyílvesszőt mind a tizenkét fejszének a fokán keresztül tudja lőni: annak leszek a felesége, s akkor elhagyom ezt az áldott hajlékot. Hanem ezt ne adja az Isten!

Erre így szólott a vén koldus:

- El ne halaszd holnapról ezt a versenyt. Azt mondom én neked, hogy a kérők nem fogják megállani a próbát, s a holnapi napon nagy dolgok történnek az ithakai király palotájában. Most pedig menj fel a hálótermedbe, feküdjél le, szálljon nyugodt és boldog álom a szemedre. Velem meg ne törődjél. Tanyát fogok a pitvarban. Az öreg dajka vet rám holmi ócska takarót. Jó lesz nekem az is.

A JÖVENDŐMONDÓ JÓSLATA

Másnap a királyfi fölkereste a vén koldust, vele sokáig beszélt. Azt beszélték meg, hogy hű emberekkel kihordatják a nagy fegyverteremből mind a falra aggatott fegyvereket, s elzárják, hogy a kérők ne szedhessék le a falról, mikor szükségük lesz reá.

A királyfiú nagyon nyugtalan volt, szerette volna az időt siettetni, hogy minél előbb megkapják büntetésüket a kérők, s megszabaduljon tőlük a királyi palota. A vén kondás is megérkezett. Három kövér disznót hajtott a falkából, mert ezt parancsolták a vendég urak, a kecskepásztor pedig gödölyéket hozott. A gulyás is lehajtott két szép borjút.

Csak a cudar kecskepásztor örvendett, mert ő szerette a kérőket. A gulyás meg a vén kondás mérges arccal teljesítették a kérők parancsát.

A királyfiú félrehívta az öreg kondást meg a gulyást, s így szólott hozzájuk:

- Jertek velem, öregek, adok nektek egy kis munkát, ha ugyan szívesen fogadtok nekem szót. A fegyveres házból hordjátok ki a fegyvereket. Ha azzal végeztetek, te öreg, becsületes kondás, keresd fel a vén koldust. Ő is akar neked valamit mondani. Jól vigyázz minden szavára, s tedd meg, amire kér. Nekem most a gyűlésbe kell mennem, mert nem akarom, hogy nélkülem végezzenek, hiszen én vagyok itt a király.

A kondás meg a gulyás hamar kivitték a fegyvereket a nagy fegyveres házból. Nem látta senki, mert a kérők még aludtak a tegnapi nagy mulatozás után. Ebéd ideje pedig még messze volt, s a szolgálóknak elég dolga akadt a ház és konyha körül.

A vén koldus az udvar egyik szögletében ült egy alacsony zsámolyon. Ott nem látta őt senki, de nem is kereste.

Mind azon törte a fejét, hogy miképpen büntesse meg a gonosz kérőket. Örvendett a szíve, mikor végiggondolta mindazt, amit a királynétől hallott. Összekulcsolta kezét, s hálát adott az Istennek.

Nemsokára odajött az öreg kondás.

- Itt vagyok, vén cimbora! A királyfiú küldött hozzád, hogy meghallgassam a te szavadat. Azt tudod, hogy a gulyással kihordottuk a nagy házból a fegyvereket. Így parancsolta a királyfiú, hogy miért hordatta ki, azt ő tudja. Nem tartozik reám. Igaz-e?

- Igaz, becsületes kondás. Most pedig ide figyelj! Ma este, ha a lakoma megkezdődik, s a kérők...

- A tűz égesse meg őket! - kiáltott közbe a vén kondás.

- Mondom, öreg, ha a kérők mind benn lesznek már, te szépen kisompolyogsz s a nagy ajtót kívülről bezárod, de előbb nézz körül, hogy senki meg ne lásson, azután kerülj a kisebbik ajtóhoz, s azon menj vissza. Válasszatok ki a fegyverek közül annyit, amennyi öt embernek kell: legyen élesrefent kard, érceshegyű dárda, szép fényes sisak, s azokat tartsátok készen, ha szükségünk lesz reá.

- Értem, öreg cimbora! - hunyorgatott szemével az öreg kondás. Ebből a te szavaidból kitetszik, hogy ma estére drága dolog lesz a palotában. Hátha megérkezik a mi urunk?

- Meg fog érkezni, éppen akkor fog megérkezni, mikor a legnagyobb szükség lesz reá.

- Te, öreg cimbora, valamit akarok mondani, ne feledkezzünk meg a cudar kecskepásztorról, ha majd a fizetés következik.

Ekkor érkezett oda a gulyás is. A kíváncsiság hozta, mert megpillantotta a kondást.

- Mit beszélgettek itt olyan titokban? - kérdezte a kondástól.

- Készülünk a visszafizetésre, pajtás! - dicsekedett az öreg kondás. - Vagy azt szeretnéd-e, hogy a mi jó urunk ne jöjjön haza, s örökké ezek a nagybelűek egyék meg disznaimat és borjaidat, erre felelj, pajtás?

- Nem nehéz arra felelni, - válaszolta a gulyás. - Csak már itthon volna a dicső Odisszeus, mert nélküle nem tudhatunk semmit csinálni, csak keseregni és panaszkodni.

Ekkor a vén koldus felállott a kis zsámolyról, magas, hatalmas alakja hirtelen kiegyenesedett, arca parancsoló és fiatalos lett. A rongyos ruha királyi palásttá változott.

Mindezt a szárnyas tündér akarta, hogy ráismerjenek hű emberei.

- Ne féljete, becsületes kondás és becsületes gulyás. Uratok itt van, s nektek sem keseregni, sem panaszkodni nem kell immár. Közeledik a visszafizetés órája.

A két hű ember térdre akart borulni Odisszeus király előtt, de az intett, hogy maradjanak állva, s megint visszakapta előbbi, töpörödött alakját.

- Most már tudjátok, hogy ki vagyok, s azt is, hogy mit akarok. Isten éppen a kellő időben juttatott haza. Ma este lesz a nagy házból az új-verseny. Neked, öreg kondás, átadja majd a királyné a híres kezíjat, tudod, azt a régit. Sorjába átadod a kérőknek, s mikor aztán mindenki megpróbálta, elhozod hozzám is, de csak utóljára. Erről ne feledkezzél meg!

- Nem feledkezem meg, én uram királyom! - mondotta meghatottan a becsületes kondás.

- Nevezz engem tovább is vén cimborádnak, mert kettőtökön kívül még csak a királyfi tudja, hogy kinek a testét takarják ezek a koldusrongyok. Te gulyás, a kisebbik ajtót fogod bezárni, ha majd a királyné kimegy a nagy házból, s én intek neked a szememmel. Most menjetek a dolgokra. A vén koldus nektek ma estig csak vén koldus marad. Előbb ne járjon el a szájatok.

Így készített mindent elő a bujdosó király nagy titokban és óvatosan.

A déli lakomára vidáman gyűltek össze a kérők a nagy házból. Nem vették észre, hogy a falakról hiányzanak a fegyverek. Leültek a terített asztalok mellé, ettek-ittak és hangosan beszélgettek.

A cudar kecskepásztor ott sürgölődött a kérők között, csufondárosan mutogatott a kezével a vén koldusra. Biztatta az egyik kérőt, hogy bosszantsa meg azt a tolakodó idegent. Nyers, durva ember volt a kérő, felkapott egy nagy marhacsontot és megcélozta vele a vén koldus fejét a gyalázatos.

Csak hogy a vén koldus éppen a kellő időben észrevette, fejét ügyesen lekapta, s a marhacsont az ajtóhoz koppant.

A kérők nevettek. Jó tréfának nézték ezt a cudarságot.

De ezt már nem tűrhette szó nélkül a királyfiú. Felugrott az asztal mellől s keményen rátámadt a kérőre:

- Hitvány ember az, aki más hajlékában csonttal dobál meg egy jámbor öreget. Azt kérdezem én tőletek, hogy kit bántott ez a szegény idegen? Mi közötök nektek ahhoz, hogy én szívesen látom vendégül őt? Aki öreg embert bánt, amint ez az ebcsont bántotta imént az én vendégemet, az még apjára is kezet emelne, ha módja lehetne reá. De hiszen nem lesz ez mindig így! Azért derék idegen tűrj még kevéssé. Úgy látszik, az Isten is így akarja.

A kérők nem sokat hederítettek a királyfiú szavára. Az egyik vakmerően így kiáltott fel:

- Ne leckéztess minket! Nem kell nekünk üres szó. Inkább mondd meg anyádnak, hogy válasszon már férjet közülünk, aztán vége lesz mindennek. Már mi is meguntuk, hogy örökké csak szóval tart minket.

- Én is azt kívánom, hogy már vége legyen! - kiáltott fel a királyfi, - de hát én nem parancsolhatok reá édesanyámra. Veletek jól laktam, azt tudjátok, s inkább ma szeretnék innen kidobni, mint holnap.

A kérők erre is röhögtek, s tovább dárídoztak.

Ekkor megszólalt egy jövevény, akit a kérők most láttak először. A királyfiú vendége volt. Hosszúszakállú, ősz ember. Balkezeiben pálcát tartott. Jós lehetett, vagy mi.

Ez a jövevény messzececsengő hangon így szólott a mulatozókhöz:

- Ti szerencsétlen emberek, hadd szóljak hozzátok, hadd térítselek észre titeket. Tudjátok meg, hogy szörnyű óra közeledik reátok. Most örvendeztek és ordítottok, de nemsokára jajgatni és remegni fogtok. Ezt én előre látom, s megmondom nektek, hogy tudjátok!

- Lári-fári! - kiáltozták a kérők... - Megbolondultál, atyafi, eredj a vén asszonyok közé, vagy rémítsd a gyerekeket! Szép vendégeket hoz ide az Odisszeus fia! Egy rongyos koldust, s egy öreg bolondot!...

Igyatok, cimborák, ne hallgassatok ostoba beszédre!

A BUJDOSÓ KIRÁLY MEGBÜNTETI A GONOSZ KÉRŐKET

Estére a nagy ház megtelt újra a vendégekkel. Ekkor a királyné a kincses ház ajtajának zárját elefántcsontból készült kulccsal kinyitotta, s kihozta onnan gondosan tokba rejtett óriás íját az ő szeretett férjének. Reszketett a keze, mikor kivette az íjat a tokból és halvány arcán könnyek peregtek végig.

Akkor odament a kérőkhöz, s így szólott:

- Itt van férjem íja. Senki ehhez nem nyult, midőn a dicső Odisszeus a nagy háborúba elment. Aki ez íj húrját fel tudja ajzani, s tizenkét fejsze fokán a nyílvesszőt keresztül tudja löni, ahhoz megyek feleségül.

A kérők mellett állt az öreg becsületes kondás meg a gulyás. Mind a kettő elkezdett hangosan sírni, mikor Odisszeus íját meglátták.

- Mit bőgtök itt? - riadt rájuk a széparcú, gögös kérő. Az, amelyik minap a zsámolyt a vén koldus hátához vágta. - Talán bizony azt gondoljátok, hogy bőgéseitek hallatára nyomban itt terem az uratok és szép ajándékokkal jutalmaz meg?

A királyfiú felállította a fejszéket ügyes kézzel, s mindenki bámulta, hogy szemmérték szerint így eltalálta. Akkor átvette anyja kezéből az íjat meg a nyílvesszőket s messzezsengő hangon így szólalt meg:

- Legelőször én próbálom meg a hűrt megfeszíteni, s a nyílvesszőt átlöni a tizenkét fejsze fokán. Ha sikerül nekem, akkor itt marad az én édesanyám, s tovább vár dicső apámra, ti pedig kérők hazatakarodtok innen, mert akkor nincs mit keresnetek az apám palotájában.

A királyfiú háromszor egymásután próbálta meg, de nem sikerült. Negyedszer is nekigyürkőzött, s talán most sikerült is volna, de a vén koldus intett a szemével, hogy hagyja abba, hát mindjárt abba is hagyta.

Jöttek aztán a kérők sorjában. Mindenik megpróbálta, mindenik erőlködött, de nem tudta az íjat felajzani.

A cudar kecskepásztor azt mondta, hogy tüzet kell rakni, afölé kell az íjat tartani és faggyúval jól be kell kenni, akkor hajlékonyabb lesz, s könnyebben sikerül a felajzás.

Ezt is megtették, de ez sem használt. A kérők szégyenkezve hajtották le a fejüket, s nagyon bosszankodtak.

A leghetykébb közülök így szólott:

- Most ne erőlködjünk, barátaim, hagyjuk a fejszéket a helyükön, s majd később újra megpróbáljuk. Nem hiszem én azt, hogy valamelyiknek ne sikerüljön.

A vén koldus lépett most elő, s ezt mondta:

- Ti nemes kérők, hallgassátok meg azt a néhány szót, amit mondani akarok. Ám halasszátok a versenyt holnapra, vagy ameddig több erő gyűl a karotokba. De most engedjétek meg, hogy én is kezembe vehessem a dicső Odisszeus király íját. Azt szeretném megpróbálni, hogy van-e még erő öreg karjaimban. Mert volt elég erőm, de a nyomorúság azóta megviselt nagyon engemet.

Mindjárt ráförmedt a leggőgösebb kérő, az a széparcú.

- Miféle szemtelenség az tőled, hogy közénk tolakodol, te rongynép? Úgy látszik, megártott neked a bor, s elvette azt a kevés eszedet, ami még maradt. Ki ne nyujtsd piszkos körmödet a királyi íj felé, mert darabokra vagdallak, úgy tudd meg!

A királyné azonban védelmére kelt az öreg koldusnak.

- Ne bántsa itt senki kemény szóval az én édes fiam vendégét! Hadd próbálja csak meg, nem lesz reá nézve szégyen, ha fel tudja ajzani. Hiszen arra úgy sem számíthat ez a vén koldus, hogy hozzámegyek feleségül, ha fel is tudja ajzani, s ha keresztül is tudja lőni a nyílvesszőt a tizenkét fejszének a fokán.

Egy másik kérő szólott most:

- Nem kell megengedni, hogy a koldus kezébe vegye Odisszeus íját! Még csak az kellene, hogy minket megszégyenítsen, s aztán az egész világ csúfoljon minket, hogy gyöngébbek vagyunk, mint ez a hitvány koldus!

A királyné újra azt mondta, hogy csak adják oda az íjat a vén koldusnak, hogy próbálja meg. Ha sikerül neki, szép ingeket és köntöst ad neki, nagy dárdát és éles kardot és a lábára sarut. A királyfiú nem hallgatta szívesen édes anyja szavait, s hirtelen közbevágott:

- Én annak adom az íjat, akinek akarom. Én vagyok ebben a palotában az úr, apám öröksége az enyém. Senki nekem nem parancsolhat ebben. Azért vonulj vissza asszonyházadba édesanyám, s bízd reám ezt a dolgot. A fegyver a férfiú kezébe való, a ház gondja az asszonyé.

A királyné szót fogadott fiának, s kiment a nagy házból.

Ekkor pedig a becsületes kondás odasúgta az öreg dajkának, hogy a kisebbik ajtót csukja be a királyné után, s kívülről zárja be, mert így parancsolta Odisszeus.

Azután fogta az íjat és egyenesen a vén koldus felé tartott.

Erre szidni kezdték őt a kérők.

- Vén bolond, kondás, oda ne merészed adni annak a koldusnak az íjat, mert kutyaid elé dobunk, hogy felfaljanak!

Az öreg, becsületes kondás szörnyen megijedt erre a fenyegetésre s nyomban letette kezéből az íjat.

De a királyfiú ráparancsolt, hogy azonnal vigye a vén koldushoz az íjat.

- Mert tudod, öreg, hogy itt csak én parancsolok, s ezek az ételfogyasztó, borpusztító vendégek nem sokáig fognak itt lebzselni az Odisszeus házában.

A kérők kacagtak a királyfiú fenyegetésére, de az öreg, becsületes kondás szótfogadott kisebbik gazdájának, s odavitte a vén koldushoz a királyi íjat.

És abban a pillanatban, mikor régi kedves íját a kezébe vette: visszagyült karjába a régi erő, termete kiegyenesedett, s félelmes volt nézni ezt a hatalmas alakot.

A kérők megdermedve bámulták.

A hűrt egyetlen fogásra felajzotta, a nyílvesszőt beleillesztette, s aztán célzott.

Süvítve repült keresztül a nyílvessző mind a tizenkét fejszének a fokán, s a kérők arca elsápadt. Az ithakai felséges király szava harsant fel akkor:

- Édes fiam, a vén koldus, a te megcsúfolt vendéged nem hoz szégyent a fejedre. Van még erő a karjában. Most kezdődik, kérő urak, a ti lakomátok!

A küszöbre állott háttal a nagy ajtóhoz támaszkodva, s most már nem a fejszéket vette célba, hanem a kérőket. A leghetykébb, legcudarabb, az a széparcú, aki őt a zsámollyal hátba vágta: volt az első célpont.

S egy órával utóbb nem volt az ithakai király palotájában eleven kérő.

Odisszeus szörnyű nyilai megtisztították a palotát a dőzsölő, gonosz vendégektől.

A cudar kecskepásztor is elvette méltó büntetését.

* * *

Az öreg dajka a királynét fel akarta kelteni álmából, hogy elmondja neki az újságot, de Odisszeus király nem engedte:

- Hagyd őt nyugodtan aludni, öreg, becsületes dajkám - mondotta jó akarattal. - Az édes álom mindennél jobb a világon. Mire fölébred magától, olyannak találja a palotát, mint régen volt. - Az öreg dajka ragyogó arccal hallgatta, s nem győzött eléggé hálálkodni az Istennek, hogy visszatért a királyi palotába az áldott béke. Letelepedett az asszonyház küszöbére, s várta, hogy a királyné fölébredjen. Ő akart az első lenni, aki hírül adja a királynénak, hogy visszajött Odisszeus, többé már nem szabad senkinek sírni a házban, legfeljebb az örömtől.

Lám, ő is azóta folyton sír, de csak az örömtől.

Végre kinyilt az ajtó, s megjelent a küszöbön a királyné.

- Vedd fel, királyné a legszebb ünneplő köntösödet, a patyolatot, a selymet! Mert tudd meg, tudd meg, hogy ritka vendég jött. Igen ritka és igen kedves - motyogta sírva is, nevetve is az öreg dajka.

- Odisszeus király! - kiáltott fel a királyné.

- Bizony hogy ő...! De nem is most jött, már itt volt. Láttad is őt, beszéltél is vele, de nem ismerted meg. Csak én ismertem meg, drága fiamat!... Ó drága!... drága!... drága! - Az öreg dajka hentergette fejét a tenyerében, mintha kis gyermeket ringatna a bölcsőben.

A királyné bámulva hallgatta ezt a beszédet és sehogy sem tudta megérteni, hogy ő találkozott a férjével, de nem ismerte meg.

- Beszélj már érthetőbben te csacska dajka, különben azt kell gondolnom, hogy megzavarodtál, s valami álmodat meséled el nekem. Álmodban láttad jó uramat, s álmodban láttad azt is, hogy én találkoztam vele, de nem ismertem meg.

A vén dajka mosolygott és tovább sírdogált örömeiben és tovább mesélt Odisszeusról.

- Ha a szemem megcsalt volna, bezzeg nem csalt meg a két kezem tíz tapogató ujjá. Ez a tíz ujj tapogatta ki lábán a sebhelyet. Tudod, mikor a gonosz vadkan agyaráat belécsapta az én kedves fiam lábába. Be sok vére elfolyt akkor szegénynek, de az Isten megtartotta az életét. No hát ezt a sebhelyet tapogattam ki és akartam örömömben sikoltozni, de ő befogta csacska, vén szájamat tenyerével s megparancsolta, hogy ne szóljak senkinek, amíg ő meg nem engedi. Nem is szóltam senkinek, drágám, még neked sem, de most szólok, most kiáltok, azt kiáltom:

- Elpusztultak a gonosz kérők, hazajött Odisszeus király!... Gyujtsatok örömtüzeket Ithaka-szigetén, hogy ezek hirdessék az egész világnak: „Itthon van a bujdosó király!”

A vén dajka úgy rikácsolt, mintha az örömtüzeknél is gyorsabban akarta volna az egész világnak fülébe kiáltani a nagy újságot.

Csak ezek után mesélte el szépen sorjában a királynénak, hogy a rongyos koldus nem más, mint Odisszeus. Bizonyosan az Isten akarta, hogy ne jöjjön régi alakjában, hogy reá ne ismer-

jenek. No nem is ismertek reá még azok sem, akik hozzá legközelebb állanak. A disznópásztorhoz ment először, mert az maradt hozzá a leghűségesebb. Aztán eljött a palotájába, túrta, hogy megcsúfolja a cudar kecskepásztor, az útálatos szolgáló, a kérők is megcsúfolták, de a királyné megmosatta a lábát, vetett neki a pítvarban puha ágyat, ígért neki szép inget és ünneplő köntöst...

Így sorjában elmesélt mindent a vén dada. Azt is elmesélte, amit a királyné tudott, mindenki tudott a királyi udvarban.

És a királyné mégis csodálkozva hallgatta, mert sehogy sem tudta elhinni, hogy a rongyos koldus lenne az ő dicső ura: Odisszeus király.

De mikor az asszonyház ajtaja megnyílt, s megjelent királyi pompájában a régi alakját visszanyert Odisszeus király: bezzeg zokogva borult a nyakába és nevetett is, sírt is, nem győzte eleget nézni, eleget simogatni az arcát, a kezét. Azután leültette az aranyos karosszékre, leült maga is a lábához, és térdére fektetve fejét kérte, hogy mondja el, miféle csoda esett vele, miért öltötte fel a koldusruhát? Mindent mondjon el, mert őt megöli a kíváncsiság.

Ekkor így szólott a bujdosó király:

- Elmondok én neked, kedves, hűséges élettársam mindent, de nem most. Elégedjél meg azzal, hogy a királyi palota megtisztult, nincs egy idegen lélek sem itt, nem pusztítják nyájunkat, nem ürítik ki kamránkat, nem zaklatnak téged. Arról, hogy mi minden történt velem húsz hosszú esztendő alatt, sokat fogok én mesélni. Mesélni fognak erről az énekmondók sok száz esztendő múlva is. Most apámhoz sietek, mert hozzá még nem ment el az én megérkezésem híre. Eleget búsult szegény öreg utánam. Most hadd örüljön!

Az öreg Laértesz király külön palotában lakott. Nagyon öreg volt már. Mióta fiának fejére tétette ezelőtt húsz esztendővel a koronát: az ország dolgát sem ő intézte. Pedig dicső, vitéz és igazságos király volt annak idején. Nem is jelent meg soha a királyi palotában, mert a kérők arcátlanságát nem akarta a maga szemével látni. Elég volt, amit hallott róluk, s hullatta öreg két szemének könnyeit a fiáért, akit talán már sohasem fog látni.

Ez volt az ő legnagyobb bánata. Ez rágódott a lelkén, mint valami gonosz féreg. Unokája mindennap meglátogatta az öreget. Biztatta is mindennap, hogy Odisszeus vissza fog jönni, csak várni kell türelmesen.

Hitte is az öreg, nem is hitte. Az ember belefárad abba is, hogy reménykedjék.

Hát így teltek az évek. Az öreg király utoljára már csak a kertjének élt. Minden fáját ő ültette, ő gondozta, a szőlőtőkét is ő rakta el mélyen a földbe. A fák évről-évre virágoztak, gyümölcsök, szőlőfürtök jutalmazták a vén kertészt, s ezek biztatták, hogy a jövőévi termésből már a fia is eszik.

Most is apró csemetéket ültetett, a kapával egyengette a földet, amikor egy idegen közeledett hozzá a kertben.

Illedelmesen köszönt:

- Laértesz királyt keresem! - mondotta az idegen, s megállott az öreg király előtt.

Az öreg reátámaszkodott a kapa nyelére, s ránézett az úri idegenre.

- Az volnék, idegen, mert úgy látom, hogy nem vagy ithakai.

- Messze földről jöttem, s az én kedves barátomat, Odisszeus királyt kerestem.

- Odisszeus királyt kerested... s úgy-e bizony nem találtad meg? - sóhajtotta az öreg... - Lásd, idegen, én is keresem már húsz esztendeje, s nem tudom megtalálni. De mondd meg, honnan jöttél, s mikor lett neked Odisszeus király a barátod?

- Öt évvel ezelőtt kötött ki tizenkét hajójával az én szigetem.

- Tizenkét hajóval ment el hazulról... igaz, no, hát csak folytasd idegen, mert kedves nekem minden szó, amely őt juttatja eszembe, ki miatt a szemem világát félig már elsírtam. Hát csak beszélj, te kedves idegen!

- Nagy örömmel fogadtam őt, mert hallottam hírét. Az egész világ róla mesél.

- Úgy!... Úgy!... - örvendezett az öreg király, s megtörölte a szemét, hogy jobban láthassa a beszélő idegen arcát.

- Megvendégeltem őt is, embereit is, adtam neki drága ajándékokat és megígértem neki, hogy eljövök Ithaka szigetére, meglátogatom őt, hogy lássam, van-e szép palotája, vendégül lát-e engem, ad-e ő is szép ajándékokat, amint az szokásos.

- Adna neked szép ajándékokat, meg is becsülne, idegen, mert a jót illendő jóval viszonzni, de... de... - s az öreg elkezdett keservesen zokogni, nem tudta tovább folytatni.

Erre aztán az idegen kitartha mindkét karját, szívéhez szorította az öreget:

- Édesapám, édes jó apám!... Ne sírjon, hiszen én vagyok Odisszeus! Hazasegített a jó Isten! Nézzen a szemembe! Jó hosszan nézzen! Nem szedem rá, igazat mondok: én vagyok Odisszeus.

- Jaj!... Jaj!... Higgyek-e neked?...

- Várjon csak édesapám, mindjárt fog nekem hinni. Emlékszik-e még, hogy engem anyám elküldött a nagyapámhoz. Ott egy vadkan agyarával a lábamat megharapta. Itt van a helye, a vén dajka ráismert. Emlékszel-e?

- Emlékszem! - mondotta az öreg és csillogott örömtől a szeme.

- Hát arra emlékszik-e, hogy egyszer kértem: adjon nekem is néhány fát a kertben? Addig kértem, míg megunta, s így szólott: „Ehun az a tizenhárom körtefa, ez a tíz almafa, ez a negyven fügefa, meg ez az ötven szőlőtőke legyen a tied.”

- Emlékszem!... Emlékszem! - mondta kitörő örömmel az öreg király, - s ölelte, csókolta szeretett fiát, mintha a jó Isten most ajándékozta volna neki. És bementek együtt az öreg palotájába. Leültek vidám lakomához. Ott volt az öreg disznópásztor, a becsületes gulyás, az öreg Laértesz derék cselédei s ott volt a királyfiú is.

Örömnepét ülték a bujdosó király szerencsés hazatérésének.

-&-